

ДОСЛІДНИЦЬКА СЛУЖБА ВЕРХОВНОЇ РАДИ УКРАЇНИ

ПУТІВНИК ПО ЗАКОНОДАВСТВУ щодо розгляду Верховною Радою України законопроектів про внесення змін до Конституції України*

Анотація. Путівник містить детальний огляд законодавчої процедури внесення змін до Конституції України. Процедuru внесення змін до Конституції України представлено з урахуванням її особливостей залежно від предмета конституційного регулювання: внесення змін до Конституції України, крім розділів I, III, XIII, та внесення змін до розділів I, III, XIII Конституції України. Інформацію згруповано за суб'єктами та формами діяльності, рішеннями та діями, їх описом і документальним забезпеченням, а також обов'язковими та факультативними рішеннями й діями. Інтерактивні схеми дають змогу послідовно простежити законодавчу процедуру – від подання законопроєкту про внесення змін до Конституції України до його прийняття, підписання, офіційного опублікування та набрання чинності, а у випадку внесення змін до розділів I, III, XIII – також до проведення всеукраїнського референдуму та встановлення його результатів. Путівник дозволяє оперативно визначити суб'єкта відповідної процедури, необхідне рішення або дію, документи, що забезпечують певний етап, а також можливі варіанти подальшого руху законопроєкту.

Ключові слова: Конституція України, внесення змін до Конституції України, законопроєкт, законодавча процедура, законодавчий процес, Конституційний Суд України, Регламент Верховної Ради України, комітети Верховної Ради України, всеукраїнський референдум.

3
ЗМІСТ

1. Вступ	4
2. Основна частина.....	4
2.1. Інтерактивна схема «Особливості законодавчої процедури внесення змін до Конституції України (крім розділів I, II, XIII)»	6
2.2. Інтерактивна схема «Особливості законодавчої процедури внесення змін до розділів I, II, XIII Конституції України»	50

1. Вступ

Внесення змін до Конституції України є складною, багатостадійною процедурою, яка характеризується не лише особливим предметом конституційного регулювання, а й підвищеними вимогами до суб'єктів ініціювання, порядку розгляду та прийняття відповідних законопроектів, що покликано забезпечити стабільність Основного Закону України. Процедура внесення змін до Конституції України охоплює значну кількість послідовних та взаємопов'язаних дій і рішень Верховної Ради України, її органів, народних депутатів України, Президента України, Конституційного Суду України (далі – КСУ) та інших суб'єктів.

Водночас Конституція України встановлює спеціальну процедуру внесення змін до розділів I «Загальні засади», III «Вибори. Референдум» та XIII «Внесення змін до Конституції України», яка, зокрема, передбачає затвердження прийнятого Верховною Радою України закону всеукраїнським референдумом.

Кожен етап цієї процедури супроводжується створенням документів: від подання законопроекту суб'єктом права законодавчої ініціативи до висновків парламентських комітетів, експертиз, постанов Верховної Ради України та висновків КСУ. Ці документи утворюють цілісну систему, що забезпечує прозорість і легітимність процесу внесення змін до Конституції.

Отже, належне розуміння процедури внесення змін до Конституції України потребує одночасного врахування її послідовних стадій, суб'єктного складу, необхідних процесуальних дій і рішень, строків їх здійснення, а також документів, що супроводжують відповідні етапи.

Путівник по законодавству щодо розгляду Верховною Радою України законопроектів про внесення змін до Конституції України (далі – Путівник) систематизує зазначені відомості та представляє їх у формі двох інтерактивних схем, які дають змогу простежити процедуру внесення змін до Конституції України від подання законопроекту до його остаточного прийняття, підписання, офіційного опублікування та набрання чинності.

Путівник розрахований на народних депутатів України, працівників Апарату Верховної Ради України, помічників-консультантів народних депутатів України, працівників органів державної влади, інших учасників законодавчого процесу, а також усіх, хто цікавиться процедурою внесення змін до Конституції України.

2. Основна частина

Основу Путівника становлять інтерактивні схеми, які відображають послідовність дій та документів у процедурі внесення змін до Конституції України: «Особливості законодавчої процедури внесення змін до Конституції України (крім розділів I, III, XIII)», «Особливості законодавчої процедури внесення змін до розділів I, III, XIII Конституції України». Такий поділ дає змогу відобразити відмінності між внесенням змін до розділів I, III, XIII та інших розділів Конституції України.

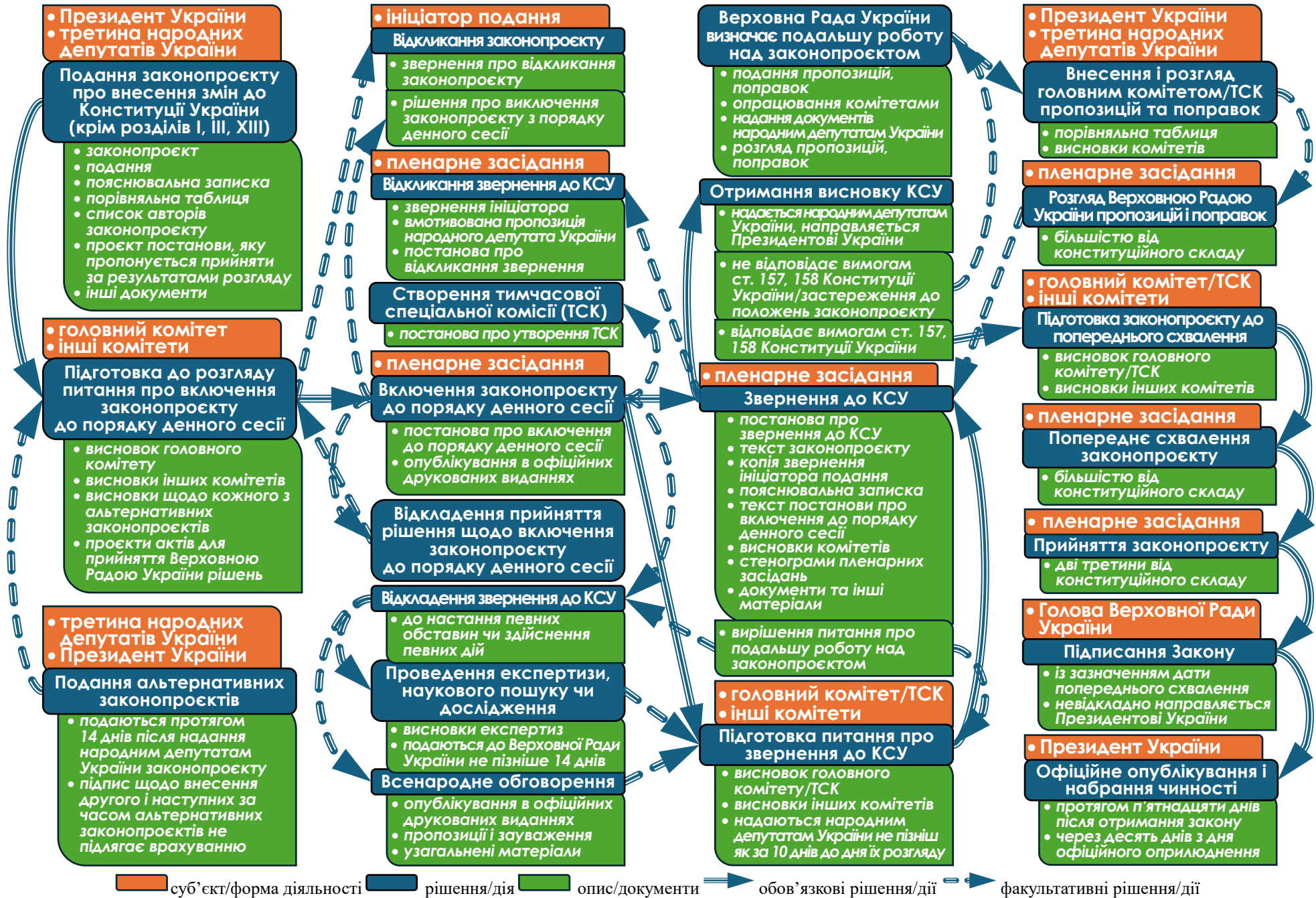
Кожна схема побудована за чотирма взаємопов'язаними елементами: суб'єкт/форма діяльності; рішення/дія; опис/документи; обов'язкові та факультативні рішення/дії. Клітинка схеми, яка містить назву рішення/дії, містить перехресне посилання на відповідний опис, який супроводжується гіперактивними посиланнями на правове регулювання та, за наявності, зразки.

Завдяки такій структурі схема одночасно дає можливість визначити: хто здійснює відповідну дію або приймає рішення; у якій формі вона здійснюється; яке рішення або дія мають бути вчинені; які документи супроводжують відповідний етап; які дії є обов'язковими, а які можуть здійснюватися залежно від конкретної ситуації; які можливі варіанти подальшого руху законопроекту. Головною перевагою такого підходу є поєднання візуальної моделі процедури з її нормативним описом.

Запропоновані інтерактивні схеми дозволяють швидко знайти потрібний етап, документ чи правову норму, а також перейти до зразків документів і відповідних статей Конституції України та Регламенту Верховної Ради України (далі – Регламент Верховної Ради), інших джерел правового регулювання. Завдяки цьому Путівник є практичним інструментом для орієнтації у процедурі внесення змін до Конституції України.

2.1. Інтерактивна схема

«Особливості законодавчої процедури внесення змін до Конституції України (крім розділів I, III, XIII)»

Подання законопроекту про внесення змін до Конституції України (крім розділів I, III, XIII)

Законопроект про внесення змін до Конституції України може бути поданий до Верховної Ради України Президентом України або не менш як третиною народних депутатів України від конституційного складу Верховної Ради України.

Законопроект про внесення змін до Конституції України, який розглядався Верховною Радою України, і закон не був прийнятий, може бути поданий до Верховної Ради України не раніше ніж через рік з дня прийняття рішення щодо цього законопроекту. Верховна Рада України протягом строку своїх повноважень не може двічі змінювати одні й ті самі положення Конституції України.

Суб'єкт права подання (ініціатор подання) законопроекту про внесення змін до Конституції України подає його до Верховної Ради України із поданням у паперовій формі за своїм підписом (підписами), при цьому підпис народного депутата України не відкликається.

Законопроект про внесення змін до Конституції України повинен містити положення про термін набрання ним чинності як закону.

Законопроект про внесення змін до Конституції України, крім внесення змін до розділів I, III і XIII Конституції України, окремо поданий до Верховної Ради України, не повинен містити положень, які у зв'язку із системною єдністю норм Конституції України зумовлюють необхідність внесення змін до розділів I, III і XIII Конституції України.

У разі виникнення необхідності одночасного комплексного внесення змін як до розділів I, III, XIII Конституції України, так і до інших розділів, ініціатор подання подає до Верховної Ради України одночасно два окремих законопроекти (пов'язані законопроекти). Такі законопроекти повинні містити також положення, які передбачають поєднане та узгоджене в часі набрання ними чинності та згідно з якими в разі неприйняття Верховною Радою України чи незатвердження

Правове регулювання

- ст. [154](#), [157](#), [158](#) Конституції України
- [ч. 1, 4 ст. 90](#), [ст. 91](#), [ст. 92](#), [ст. 94](#), [ч. 1, 4 ст. 142](#), [ст. 143](#), [п. 2, 4-10, 14 ч. 2 ст. 145](#) Регламенту Верховної Ради
- п. [272](#), [282](#) Положення про порядок роботи з документами у Верховній Раді України (Додаток 1 до розпорядження Голови Верховної Ради України «Про деякі питання забезпечення документообігу у Верховній Раді України в електронній та паперовій формах» від 08.02.2021 року № 19)

Зразки

- [Проект Закону про внесення змін до статей 85 та 106 Конституції України \(щодо порядку призначення на посади та звільнення з посад Директора Національного антикорупційного бюро України](#)

всеукраїнським референдумом одного із них інший, пов'язаний з ним, не набирає чинності.

Законопроект про внесення змін до Конституції України вноситься на реєстрацію разом з проектом постанови, яку пропонується Верховній Раді України прийняти за результатами його розгляду, списком авторів законопроекту, пропозицією щодо кандидатури доповідача на пленарному засіданні та пояснювальною запискою, яка має містити: обґрунтування необхідності прийняття законопроекту, цілей, завдань і основних його положень та місця в системі законодавства; обґрунтування очікуваних соціально-економічних, правових та інших наслідків застосування закону після його прийняття; інші відомості, необхідні для розгляду законопроекту, в тому числі відомості про аналітичні матеріали суб'єктів лобіювання в разі їх надання.

У разі, якщо прийняття законопроекту призведе до зміни показників бюджету (надходжень бюджету та/або витрат бюджету), суб'єкт права законодавчої ініціативи зобов'язаний додати фінансово-економічне обґрунтування (включаючи відповідні розрахунки). Якщо такі зміни показників бюджету передбачають зменшення надходжень бюджету та/або збільшення витрат бюджету, до законопроекту подаються пропозиції змін до законодавчих актів щодо скорочення витрат бюджету та/або джерел додаткових надходжень бюджету для досягнення збалансованості бюджету. Законопроект не має містити положень, прийняття яких призведе до збільшення державного боргу і державних гарантій. Якщо реалізація законопроекту не впливає на показники бюджету, про це зазначається в пояснювальній записці.

Пояснювальна записка до законопроекту про внесення змін до Конституції України повинна висвітлювати також такі питання:

щодо того, чи прийняття поданого законопроекту не потребує викликаного системною єдністю норм Конституції України одночасного внесення змін до розділів I, III і XIII Конституції України;

[і Директора Державного бюро розслідувань](#)) (реєстр. № 5133 від 22.02.2021)

- [Подання](#) (реєстр. № 5133 від 22.02.2021)
- [Пояснювальна записка](#) (реєстр. № 5133 від 22.02.2021)
- [Список народних депутатів України, які підтримують відповідну ініціативу](#) (реєстр. № 5133 від 22.02.2021)
- [Порівняльна таблиця](#) (реєстр. № 5133 від 22.02.2021)
- [Проект Постанови](#) (реєстр. № 5133 від 22.02.2021)

про те, чи прийняття запропонованих у законопроекті змін до Конституції України не призведе до порушення міжнародних зобов'язань України;

щодо політичної, соціальної, економічної доцільності (чи необхідності) прийняття такого законопроекту взагалі;

про наявність чи відсутність у законопроекті таких положень (або подібних до них), які в раніше наданих висновках та прийнятих рішеннях КСУ визнавалися такими, що скасовують чи обмежують права та свободи людини і громадянина або спрямовані на ліквідацію незалежності чи на порушення територіальної цілісності України;

стосовно того, чи існують сумніви (зокрема у комітету, науковців, експертів) щодо відповідності законопроекту вимогам статей 157 і 158 Конституції України;

про наявність раніше наданого висновку КСУ щодо відповідності законопроекту вимогам статей 157 і 158 Конституції України, якщо законопроект повторно подано до Верховної Ради України в незмінній редакції його положень;

стосовно правових наслідків для суб'єктів правовідносин, які можуть настати у зв'язку із внесенням до чинної Конституції України запропонованих у законопроекті змін;

щодо повноти, чіткості, несуперечливості та системності регулювання положеннями запропонованого законопроекту відповідних суспільних відносин на конституційному рівні та чи потребуватиме поданий законопроект прийняття до нього пропозицій і поправок, у тому числі редакційно уточнюючого характеру;

з питань впливу законопроекту на показники бюджету.

До законопроекту про внесення змін до законів додається порівняльна таблиця, яка містить редакцію відповідних положень (статей, частин, пунктів, абзаців тощо) чинного закону та нову його редакцію з урахуванням запропонованих змін.

Суб'єкти права подання до Верховної Ради України законопроектів про внесення змін до Конституції України зазначають у паперовій формі, хто в разі

необхідності представлятиме їхні правові позиції під час підготовки і розгляду у Верховній Раді України та її органах поданих ними документів (до трьох осіб).

Законопроект, внесений із дотриманням вимог Регламенту Верховної Ради щодо оформлення та супровідних документів, реєструється в Апараті Верховної Ради України в день його внесення, а у випадку внесення у неробочий час – не пізніше наступного робочого дня. У прийнятті на реєстрацію законопроекту має бути відмовлено у разі, якщо він поданий з порушенням вимог статей 90, 91 Регламенту Верховної Ради щодо оформлення законопроекту та супровідних документів до законопроекту, а також якщо законопроект є альтернативним і вноситься з порушенням строків, визначених Регламентом Верховної Ради.

Зареєстровані законопроекти та супровідні документи вносяться до єдиної автоматизованої системи та розміщуються на вебсайті Верховної Ради України.

Подання альтернативних законопроектів

Альтернативними вважаються законопроекти, які містять положення, що регулюють однакове коло питань та повторюють за суттю положення щодо регулювання одних і тих же суспільних відносин. Альтернативний законопроект про внесення змін до Конституції України може бути поданий до Верховної Ради України Президентом України або не менш як третиною народних депутатів України від конституційного складу Верховної Ради України.

Суб'єкт права подання (ініціатор подання) законопроекту подає його до Верховної Ради України із поданням у паперовій формі за своїм підписом (підписами), при цьому підпис народного депутата України не відкликається. Законопроект повинен містити положення про термін набрання ним чинності як закону.

У разі підписання народним депутатом України подання в паперовій формі про внесення двох і більше альтернативних законопроектів про внесення змін до Конституції України його підпис у поданнях щодо внесення другого і наступних за часом альтернативних законопроектів не підлягає врахуванню.

У прийнятті на реєстрацію альтернативного законопроекту, внесеного з порушенням встановленого 14-денного строку, а також у разі, якщо він поданий з порушенням вимог статей 90, 91 Регламенту Верховної Ради щодо оформлення та супровідних документів до законопроекту, має бути відмовлено.

У разі наявності своєчасно поданих альтернативних законопроектів головний комітет та інші комітети, яким була доручена підготовка до розгляду питання про включення законопроекту до порядку денного сесії та про порядок продовження роботи над ним, відповідно до предметів їх відання готують висновки щодо кожного з альтернативних законопроектів.

Правове регулювання

- ст. [154](#), [157](#), [158](#) Конституції України
- [ч. 1, 4 ст. 90, ст. 91, ст. 92, ст. 94, ч. 1 ст. 100, ч. 1, 4 ст. 142, ч. 9 ст. 143](#) Регламенту Верховної Ради

Зразки

- [Проект Закону про внесення змін до статті 133 Конституції України \(щодо перейменування Дніпропетровської області\)](#) (реєстр. № 9310-1 від 23.11.2018)
- [Проект Закону про внесення змін до Конституції України](#) (реєстр. № 3207-1 від 01.07.2003).

Підготовка до розгляду питання про включення законопроекту до порядку денного сесії

Законопроект після його реєстрації не пізніше як у п'ятиденний строк направляється Головою Верховної Ради України або відповідно до розподілу обов'язків Першим заступником, заступником Голови Верховної Ради України в комітет, який відповідно до предметів відання комітетів визначається головним з підготовки законопроекту, а також у комітет, до предмета відання якого належать питання бюджету, для проведення експертизи щодо його впливу на показники бюджету та відповідності законам, що регулюють бюджетні відносини, комітет, до предмета відання якого належать питання боротьби з корупцією, для підготовки експертного висновку щодо його відповідності вимогам антикорупційного законодавства та в комітет, до предмета відання якого належить оцінка відповідності законопроектів міжнародно-правовим зобов'язанням України у сфері європейської інтеграції для підготовки експертного висновку. Законопроект не пізніше як у триденний строк направляється комітетом, до предмета відання якого належать питання бюджету, до Кабінету Міністрів України для здійснення експертизи щодо його впливу на показники бюджету та відповідності законам, що регулюють бюджетні відносини.

У разі, якщо для підготовки законопроектів Верховна Рада України приймає рішення про утворення тимчасової спеціальної комісії, така комісія здійснює функції головного комітету з цих питань у порядку, визначеному Регламентом Верховної Ради.

Правове регулювання

- ст. [154](#), [157](#), [158](#) Конституції України
- [ч. 1, 2, 4–6 ст. 93](#), [ст. 96](#), [ч. 1 ст. 98](#), [ч. 1, 3, 4, 5 ст. 103](#), [ч. 4 ст. 110](#), [ч. 2, 3, 4 ст. 111](#), [ч. 2 ст. 117](#), [ст. 145](#) Регламенту Верховної Ради
- ст. [20](#), [50](#) Закону України «Про комітети Верховної Ради України»
- ст. [23](#), [24](#) Закону України «Про тимчасові слідчі комісії і тимчасові спеціальні комісії Верховної Ради України»
- п. [3](#), [16](#) Додатку до Постанови Верховної Ради України «Про перелік, кількісний склад і предмети відання комітетів Верховної Ради України дев'ятого скликання» від 29 серпня 2019 року № 19-IX

Зареєстровані законопроекти та супровідні документи до них надаються народному депутату України в електронному вигляді засобами єдиної автоматизованої системи шляхом розсилки інформаційних листів. За зверненням народного депутата України до Апарату Верховної Ради України йому надаються паперові копії зазначених документів протягом трьох робочих днів з дня такого звернення.

Головний комітет та інші комітети, яким була доручена підготовка до розгляду питання про включення законопроектів про внесення змін до Конституції України до порядку денного сесії та про порядок продовження роботи над ним, відповідно до предметів їх відання готують висновки: про те, належним чи неналежним суб'єктом права подання законопроектів про внесення змін до Конституції України подано до Верховної Ради України законопроект; щодо того, чи прийняття поданого законопроектів не потребує викликаного системною єдністю норм Конституції України одночасного внесення змін до розділів I, III і XIII Конституції України; про те, чи прийняття запропонованих у законопроекті змін до Конституції України не призведе до порушення міжнародних зобов'язань України; щодо політичної, соціальної, економічної доцільності (чи необхідності) прийняття такого законопроектів взагалі; про наявність чи відсутність у законопроекті таких положень (або подібних до них), які в раніше наданих висновках та прийнятих рішеннях КСУ визнавалися такими, що скасовують чи обмежують права та свободи людини і громадянина або спрямовані на ліквідацію незалежності чи на порушення територіальної цілісності України; стосовно того, чи існують сумніви (зокрема у комітеті, науковців, експертів) щодо відповідності законопроектів вимогам статей 157 і 158 Конституції України; про наявність раніше наданого висновку КСУ щодо відповідності законопроектів вимогам статей 157 і 158 Конституції України, якщо законопроект повторно подано до Верховної Ради України в незмінній редакції його положень; стосовно правових наслідків для суб'єктів правовідносин, які можуть настати у зв'язку із внесенням до чинної Конституції України запропонованих у законопроекті змін; щодо

Зразки

- [Висновок \(Головного комітету\) щодо проекту Закону про внесення змін до статей 85 та 106 Конституції України \(щодо порядку призначення на посади та звільнення з посад Директора Національного антикорупційного бюро України і Директора Державного бюро розслідувань\)](#) (реєстр. № 5133 від 22 лютого 2021 року)
- [Висновок \(бюджетна експертиза\)](#) (реєстр. № 5133 від 22 лютого 2021 року)
- [Висновок \(антикорупційна експертиза\)](#) (реєстр. № 7203а від 30.08.2019)
- [Висновок \(експертиза щодо європейської інтеграції\)](#) (реєстр. № 7203а від 30.08.2019)

повноти, чіткості, несуперечливості та системності регулювання положеннями запропонованого законопроекту відповідних суспільних відносин на конституційному рівні та чи потребуватиме поданий законопроект прийняття до нього пропозицій і поправок, у тому числі редакційно уточнюючого характеру; щодо доцільності (чи необхідності) направлення законопроекту після включення його до порядку денного сесії на наукову, юридичну чи іншу експертизу, проведення наукового пошуку чи дослідження у строк до прийняття Верховною Радою України постанови про звернення до КСУ; щодо доцільності опублікування законопроекту для всенародного обговорення у строк до прийняття Верховною Радою України постанови про звернення до КСУ щодо цього законопроекту; з питань впливу законопроекту на показники бюджету; щодо пропозицій про порядок розгляду поданого законопроекту про внесення змін до Конституції України, якщо такі пропозиції є.

У разі наявності своєчасно поданих альтернативних законопроектів відповідні висновки готуються щодо кожного з них. Пов'язані законопроекти про внесення змін до Конституції України готуються до включення їх до порядку денного сесії Верховної Ради України одним питанням.

За результатами підготовки до розгляду питання про включення законопроекту до порядку денного сесії Верховної Ради України та про порядок продовження роботи над ним головний комітет подає Верховній Раді України висновки, зокрема:

1) щодо включення чи невключення до порядку денного сесії Верховної Ради України відповідного законопроекту;

2) який з альтернативних законопроектів про внесення змін до Конституції України включити до порядку денного сесії Верховної Ради України чи не включати жодного (якщо альтернативні законопроекти є);

3) щодо строку прийняття Верховною Радою України постанови про звернення до КСУ стосовно законопроєкту про внесення змін до Конституції України;

4) щодо доцільності створення тимчасової спеціальної комісії для продовження роботи над законопроєктом після його включення до порядку денного сесії Верховної Ради України.

До поданих висновків головний комітет готує необхідні проєкти актів для прийняття Верховною Радою України рішень щодо них. Зазначені проєкти актів візуються і подаються до Верховної Ради України головним комітетом. Якщо головний комітет не подає до своїх висновків проєкти актів, то Голова Верховної Ради України на пленарному засіданні вносить їх від свого імені.

Включення законопроекту до порядку денного сесії

Включення законопроекту до порядку денного сесії – це розгляд на пленарному засіданні Верховної Ради України питання про включення законопроекту про внесення змін до Конституції України до порядку денного сесії Верховної Ради України та про порядок продовження роботи над ним, яке проводиться за процедурою повного обговорення відповідно до статті 30 Регламенту Верховної Ради. Скорочена процедура обговорення в такому випадку не може бути застосована.

Верховна Рада України включає законопроект до порядку денного сесії для того, щоб:

направити його із зверненням Верховної Ради України до КСУ для отримання висновку, передбаченого статтею 159 Конституції України;

попередньо схвалити законопроект і прийняти (стаття 155 Конституції України).

Рішення про включення законопроекту до порядку денного сесії Верховної Ради України приймається більшістю голосів народних депутатів України від конституційного складу Верховної Ради України.

Під час процедури обговорення законопроекту на сесії Верховної Ради України розглядаються, зокрема, питання, зазначені в частинах другій – шостій статті 145 Регламенту Верховної Ради, а також висновки головного комітету та інших комітетів, яким була доручена підготовка до розгляду питання про включення законопроекту до порядку денного сесії та про порядок продовження роботи над ним, додані до них проекти рішень Верховної Ради України та інші необхідні матеріали.

За результатами обговорення питання про включення законопроекту до порядку денного сесії Верховна Рада України може прийняти такі рішення:

Правове регулювання

- ст. [155](#), [157](#), [158](#) Конституції України
- ст. [30](#), [146](#) Регламенту Верховної Ради

Зразок

- [Про включення до порядку денного другої сесії Верховної Ради України дев'ятого скликання законопроекту про внесення змін до статті 93 Конституції України \(щодо законодавчої ініціативи народу\) і про його направлення до Конституційного Суду України](#) : Постанова Верховної Ради України від 3 вересня 2019 року № 31-IX

1) включення законопроекту (одного з альтернативних), обох пов'язаних законопроектів до порядку денного сесії;

2) включення законопроекту (одного з альтернативних), обох пов'язаних законопроектів до порядку денного сесії та одночасне звернення до КСУ про надання КСУ висновку щодо відповідності законопроекту (обох пов'язаних законопроектів) вимогам статей 157 і 158 Конституції України;

3) відкладення прийняття рішення щодо включення законопроекту (альтернативних законопроектів), обох пов'язаних законопроектів до порядку денного сесії.

У разі якщо жодне із запропонованих рішень у пунктах 1, 2, 3 не підтримано Верховною Радою України, законопроект вважається таким, що знятий з розгляду Верховною Радою України.

Відкликання законопроекту

Законопроект про внесення змін до Конституції України вважається відкликаним за зверненням у паперовій формі ініціатора його подання до Верховної Ради України, якщо зазначений законопроект ще не включено до порядку денного сесії Верховної Ради України. Про відкликання законопроекту оголошується на найближчому пленарному засіданні Верховної Ради України.

Законопроект, який включено до порядку денного сесії Верховної Ради України, але постанова про звернення Верховної Ради України щодо нього ще не направлена Верховною Радою України до КСУ, може бути відкликаний лише за згодою Верховної Ради України. Така згода надається шляхом прийняття рішення про виключення відповідного законопроекту з порядку денного сесії Верховної Ради України.

Звернення про відкликання законопроекту про внесення змін до Конституції України, поданого до Верховної Ради України народними депутатами України, повинно бути підписано більшістю народних депутатів України, які подавали законопроект, не менш як третиною від конституційного складу Верховної Ради України.

Пропозиція, поправка до законопроекту про внесення змін до Конституції України може бути відкликана за зверненням у паперовій формі ініціатора її подання до Верховної Ради України до моменту голосування Верховної Ради України щодо її прийняття. Звернення народних депутатів України про відкликання поданої ними пропозиції, поправки повинно бути підписано більшістю народних депутатів України, які подавали пропозицію, поправку, але не менш як третиною від конституційного складу Верховної Ради України.

КСУ у своєму Рішенні від 1 листопада 2022 року № 2-р/2022 вказав, що приписи Регламенту Верховної Ради України не передбачають можливості відкликання законопроекту про внесення змін до Конституції України після

Правове регулювання

- ст. [154](#), [157](#), [158](#) Конституції України
- [ч. 4 ст. 95](#), [ч. 1–4 ст. 144](#) Регламенту Верховної Ради
- [Рішення Конституційного Суду України](#) від 1 листопада 2022 року № 2-р/2022

отримання висновку КСУ щодо відповідності цього законопроекту вимогам статей 157 і 158 Конституції України у зв'язку із закінченням строку повноважень Верховної Ради України відповідного скликання.

Відкликані законопроекти вважаються знятими з розгляду.

Створення тимчасової спеціальної комісії (ТСК)

Тимчасова спеціальна комісія (ТСК) може бути утворена на правах головного комітету для продовження роботи над законопроектом про внесення змін до Конституції України.

Про доцільність створення ТСК для продовження роботи над законопроектом про внесення змін до Конституції України зазначається у висновку головного комітету Верховної Ради України за результатами підготовки до розгляду питання про включення законопроекту до порядку денного сесії Верховної Ради України та про порядок продовження роботи над ним.

У разі включення законопроекту до порядку денного сесії Верховна Рада України може прийняти рішення про створення ТСК як головної (на правах головного комітету) для продовження роботи над законопроектом.

Тимчасова спеціальна комісія утворюється з числа народних депутатів України, які дали на це згоду. Кількісний склад тимчасової спеціальної комісії формується з урахуванням принципу пропорційного представництва депутатських фракцій (депутатських груп).

Пропозиції щодо кількісного та персонального складу тимчасової спеціальної комісії подаються депутатськими фракціями (депутатськими групами) у п'ятиденний строк з дня направлення до них звернення ініціатора (ініціаторів) утворення тимчасової спеціальної комісії. У складі тимчасової спеціальної комісії може бути представлено не менш як по одному народному депутату України від кожної депутатської фракції (депутатської групи). Якщо депутатська фракція (депутатська група) не запропонувала у встановлений строк представників для роботи в тимчасовій спеціальній комісії, то комісія створюється без участі представників цієї депутатської фракції (депутатської групи).

Правове регулювання

- [ч. 2, 5 ст. 89](#) Конституції України
- [ч. 2 ст. 1](#), [ч. 1 ст. 23](#) Закону України «Про тимчасові слідчі комісії і тимчасові спеціальні комісії Верховної Ради України»
- [ст. 85](#), [86](#), [ч. 5 ст. 145](#), [ч. 9 ст. 146](#) Регламенту Верховної Ради

Зразок

- [Про утворення Тимчасової спеціальної комісії Верховної Ради України з опрацювання проектів законів України про внесення змін до Конституції України](#): Постанова Верховної Ради України від 22 лютого 2007 року № 682-V

Про утворення тимчасової спеціальної комісії Верховна Рада України приймає постанову, в якій визначає: 1) назву тимчасової спеціальної комісії; 2) мету, завдання і коло питань, для підготовки і попереднього розгляду яких утворюється тимчасова спеціальна комісія; 3) кількісний і персональний склад тимчасової спеціальної комісії, голову тимчасової спеціальної комісії та заступника голови; 4) термін діяльності тимчасової спеціальної комісії (на заздалегідь визначений час або на час виконання відповідної роботи); 5) термін звіту тимчасової спеціальної комісії про виконану роботу, який не перевищує шести місяців з дня її утворення; 6) заходи щодо кадрового, матеріально-технічного, інформаційного, організаційного забезпечення роботи тимчасової спеціальної комісії.

ТСК утворюється на визначений Верховною Радою України термін, який не може перевищувати одного року з дня її утворення. У визначений термін, але не пізніше як через шість місяців з дня її утворення, ТСК подає до Верховної Ради України звіт про виконану роботу, а також підготовлені народними депутатами України – членами цієї комісії відповідні проєкти актів Верховної Ради України та інші матеріали, які надаються народним депутатам України. Після обговорення результатів роботи ТСК у відповідних комітетах та на пленарному засіданні Верховна Рада України приймає рішення щодо завершення роботи такої комісії або доручає їй продовжити роботу і визначає для цього термін її діяльності.

Повноваження ТСК вважаються припиненими в разі: 1) прийняття Верховною Радою України закону, постанови або іншого акта, для підготовки якого створювалася ця тимчасова спеціальна комісія; 2) припинення повноважень Верховної Ради України, якою утворено цю тимчасову спеціальну комісію.

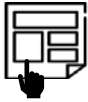

Відкладення прийняття рішення щодо включення законопроекту до порядку денного сесії

Відкладення прийняття рішення щодо включення законопроекту до порядку денного сесії – це процедурне рішення, прийняте на пленарному засіданні Верховної Ради України за результатами обговорення питання про включення законопроекту про внесення змін до Конституції України до порядку денного сесії Верховної Ради України та про порядок продовження роботи над ним. Відкладення прийняття рішення щодо включення законопроекту до порядку денного сесії дозволяє авторам законопроекту, головному та іншим профільним комітетам доопрацювати законопроект та подати доопрацьовану редакцію для повторного включення законопроекту до порядку денного сесії.

Правове регулювання

- [п. 3 ч. 5 ст. 146](#) Регламенту Верховної Ради

Відкладення звернення до КСУ

Відкладення звернення до КСУ – це процедурне рішення, прийняте на пленарному засіданні Верховної Ради України за результатами обговорення питання про включення законопроекту про внесення змін до Конституції України до порядку денного сесії Верховної Ради України та про порядок продовження роботи над ним.

Верховна Рада України, приймаючи рішення про включення законопроекту (одного з альтернативних), обох пов'язаних законопроектів до порядку денного сесії, передбачених пунктом 1 частини п'ятої статті 146 Регламенту Верховної Ради, вирішує, зокрема, питання про відкладення прийняття постанови про звернення до КСУ щодо законопроекту до настання певних обставин чи здійснення певних дій.

Правове регулювання

- [п. 1 ч. 5](#), [п. 4 ч. 7 ст. 146](#)
Регламенту Верховної Ради

Проведення експертизи, наукового пошуку чи дослідження

Проведення експертизи, наукового пошуку чи дослідження здійснюється за процедурним рішенням, прийнятим на пленарному засіданні Верховної Ради України за результатами обговорення питання про включення законопроекту про внесення змін до Конституції України до порядку денного сесії Верховної Ради України та про порядок продовження роботи над ним.

Верховна Рада України, приймаючи рішення про включення законопроекту (одного з альтернативних), обох пов'язаних законопроектів до порядку денного сесії, передбачених пунктом 1 частини п'ятої статті 146 Регламенту Верховної Ради, вирішує, зокрема, питання про направлення законопроекту на наукову, юридичну чи іншу експертизу, проведення наукового пошуку чи дослідження у строк до прийняття Верховною Радою України постанови про звернення до КСУ щодо законопроекту.

Експертні висновки щодо законопроекту повинні бути подані суб'єктами проведення експертизи, наукового пошуку чи дослідження до Верховної Ради України не пізніше 14 днів з дня надходження такого звернення від посадових осіб та органів Верховної Ради України. Підготовлені за результатами експертизи висновки направляються головному комітету для врахування під час розгляду законопроекту та прийняття рішення стосовно подальшої роботи над ним.

Правове регулювання

- ст. [103](#), [п. 1 ч. 5](#), [п. 3 ч. 7 ст. 146](#)
Регламенту Верховної Ради

Всенародне обговорення

Всенародне обговорення проводиться за процедурним рішенням, прийнятим на пленарному засіданні Верховної Ради України за результатами обговорення питання про включення законопроекту про внесення змін до Конституції України до порядку денного сесії Верховної Ради України та про порядок продовження роботи над ним.

Верховна Рада України, приймаючи рішення про включення законопроекту (одного з альтернативних), обох пов'язаних законопроектів до порядку денного сесії, передбачених пунктом 1 частини п'ятої статті 146 Регламенту Верховної Ради, вирішує, зокрема, питання про опублікування законопроекту для всенародного обговорення у строк до прийняття постанови про звернення до КСУ щодо законопроекту.

Рішення щодо всенародного обговорення законопроекту передбачає: обов'язкове опублікування законопроекту в офіційному друкованому виданні із зазначенням всіх розробників законопроекту (чи його структурних частин), а також ініціаторів його подання до Верховної Ради України; узагальнення пропозицій і зауважень, що надійшли в ході всенародного обговорення законопроекту, які головний комітет остаточно опрацьовує і доповідає про них Верховній Раді України (під час обговорення на пленарному засіданні Верховної Ради України питання про прийняття постанови про звернення Верховної Ради України до КСУ).

У разі якщо рішення про опублікування законопроекту для всенародного обговорення не прийнято, законопроект підлягає опублікуванню в офіційних друкованих виданнях з метою доведення до відома громадськості і може бути опублікований в інших друкованих виданнях та онлайн-медіа.

Правове регулювання

- [п. 1 ч. 5](#), [п. 2 ч. 7](#), [ч. 8 ст. 146](#),
[ч. 2 ст. 147](#) Регламенту
Верховної Ради

Підготовка питання про звернення до КСУ

Розглядаючи питання про включення законопроекту (одного з альтернативних), обох пов'язаних законопроектів до порядку денного сесії Верховної Ради України, Верховна Рада України ухвалює рішення, зокрема, про підготовку питання про прийняття Верховною Радою України постанови про звернення Верховної Ради України до КСУ щодо законопроекту про внесення змін до Конституції України.

Головний комітет та інші комітети, яким була доручена подальша робота над законопроектом про внесення змін до Конституції України, готують відповідні висновки для розгляду Верховною Радою України питання про прийняття постанови про звернення Верховної Ради України до КСУ, зазначеної у статті 148 Регламенту Верховної Ради. Такі документи надаються народним депутатам України не пізніше як за 10 днів до дня їх розгляду Верховною Радою України.

Пов'язані законопроекти, які передбачають комплексне внесення змін до різних розділів Конституції України, обговорюються на пленарному засіданні Верховної Ради України одночасно, і рішення про їх одночасне направлення за одним зверненням Верховної Ради України до КСУ для надання КСУ відповідного висновку оформляється однією постановою Верховної Ради України.

Правове регулювання

- ст. [157](#), [158](#), [159](#) Конституції України
- [п. 6 ч. 1 ст. 7](#), [п. 4 ч. 1 ст. 53](#) Закону України «Про Конституційний Суд України»
- [ч. 7 ст. 146](#), [ч. 3, 4, 5, 7, 8 ст. 147](#) Регламенту Верховної Ради

Звернення до КСУ

Законопроект про внесення змін до Конституції України розглядається Верховною Радою України за наявності висновку КСУ щодо відповідності законопроекту вимогам статей 157 і 158 Конституції України.

Звернення Верховної Ради України до КСУ про надання висновку КСУ щодо відповідності законопроекту про внесення змін до Конституції України вимогам статей 157 і 158 Конституції України приймається у формі постанови Верховної Ради України. Постанова про звернення Верховної Ради України до КСУ повинна містити положення про:

1) звернення Верховної Ради України до КСУ про надання КСУ висновку щодо відповідності включеного до порядку денного сесії Верховної Ради України конкретно означеного законопроекту (або обох пов'язаних законопроектів) про внесення змін до Конституції України (із вказівкою реєстраційних реквізитів та ініціатора подання законопроекту до Верховної Ради України) вимогам статей 157 і 158 Конституції України;

2) направлення цієї постанови до КСУ (законопроект додається);

3) дату набрання чинності цією постановою.

До звернення Верховної Ради України до КСУ надається текст зареєстрованого законопроекту про внесення змін до Конституції України.

Одночасно із зверненням Верховної Ради України до КСУ направляються:

1) копія зареєстрованого звернення до Верховної Ради України ініціатора подання до Верховної Ради України законопроекту про внесення змін до Конституції України (підписи народних депутатів України посвідчуються);

2) пояснювальна записка, подана разом із законопроектом ініціатором подання до Верховної Ради України законопроекту про внесення змін до Конституції України;

Правове регулювання

- ст. [157](#), [158](#), [159](#) Конституції України
- [п. 6 ч. 1 ст. 7](#), [п. 6 ч. 2 ст. 35](#), [п. 4 ч. 1 ст. 53](#), [п. 1 ч. 3 ст. 75](#), [п. 4 ч. 1 ст. 85](#), [пп. «г» п. 4 ч. 1 ст. 90](#) Закону України «Про Конституційний Суд України»
- [п. 2 ч. 5 ст. 146](#), [ч. 2, 6, 7 ст. 147](#), [ст. 148](#) Регламенту Верховної Ради
- [Рішення Конституційного Суду України](#) № 8-рп/98 від 9 червня 1998 року

Зразки

- [Про направлення до Конституційного Суду України законопроекту про внесення змін до Конституції України щодо недоторканності народних депутатів України та суддів](#): Постанова Верховної Ради України від 5 лютого 2015 року № 152-VIII
- [Про включення до порядку денного п'ятої сесії Верховної](#)

3) текст постанови Верховної Ради України про включення законопроекту до порядку денного сесії Верховної Ради України, якщо вона прийнята окремо від постанови про звернення Верховної Ради України до КСУ;

4) висновки комітетів, документи та інші матеріали, які надавалися народним депутатам України у зв'язку з розглядом Верховною Радою України питань про включення законопроекту до порядку денного сесії; прийняття постанови про звернення Верховної Ради України до КСУ; прийняття пропозицій, поправок до законопроекту перед повторним направленням його із зверненням Верховної Ради України до КСУ;

5) стенограми пленарних засідань, на яких розглядалися питання, зазначені в пункті 4.

Щодо пов'язаних законопроектів Верховна Рада України приймає одну постанову про звернення до КСУ. Звернення Верховної Ради України разом з матеріалами, зазначеними у наведених вище пунктах, невідкладно направляються Головою Верховної Ради України до КСУ, про що головуєчий на найближчому пленарному засіданні Верховної Ради України робить повідомлення.

За результатами обговорення питання про включення законопроекту про внесення змін до Конституції України до порядку денного сесії Верховної Ради України та про порядок продовження роботи над ним Верховна Рада України може прийняти рішення про включення законопроекту (одного з альтернативних), обох пов'язаних законопроектів до порядку денного сесії Верховної Ради України та одночасне звернення до КСУ про надання КСУ висновку щодо відповідності законопроекту (обох пов'язаних законопроектів) вимогам статей 157 і 158 Конституції України.

У разі якщо законопроект про внесення змін до Конституції України розглядався Верховною Радою України і не був прийнятий та повторно поданий у незмінній редакції до Верховної Ради України не раніше ніж через рік з дня прийняття рішення щодо цього законопроекту, він підлягає направленню до КСУ

[Ради України дев'ятого скликання законопроекту про внесення змін до статей 85 та 106 Конституції України щодо порядку призначення на посади та звільнення з посад Директора Національного антикорупційного бюро України та Директора Державного бюро розслідувань і про його направлення до Конституційного Суду України : Постанова Верховної Ради України від 16 березня 2021 року № 1341-IX](#)
- [Матеріали справи № 2-247/2019 \(5579/19\) до Висновку КСУ № 9-В/2019](#)

для отримання висновку щодо його відповідності вимогам статей 157 і 158 Конституції України, навіть якщо щодо нього є раніше наданий позитивний висновок КСУ про відповідність законопроекту вимогам статей 157 і 158 Конституції України.

У разі якщо постанову про звернення Верховної Ради України до КСУ не прийнято і законопроект не виключено шляхом голосування з порядку денного сесії, Верховна Рада України вирішує питання про зміст і строки подальшої роботи над законопроектом. Якщо Верховна Рада України не прийняла постанову про звернення Верховної Ради України до КСУ і не визначила зміст та строки подальшої роботи над законопроектом, він вважається таким, що знятий з розгляду.

Відкликання звернення до КСУ

За зверненням у паперовій формі ініціатора подання до Верховної Ради України законопроекту про внесення змін до Конституції України або за вмотивованою пропозицією у паперовій формі народного депутата України Верховна Рада України може відкликати із КСУ своє звернення про надання висновку КСУ щодо відповідності законопроекту про внесення змін до Конституції України вимогам статей 157 і 158 Конституції України у будь-який час до початку розгляду на пленарному засіданні КСУ.

Постанову про відкликання свого звернення Верховна Рада України приймає більшістю голосів народних депутатів України від її конституційного складу без окремого включення питання про її розгляд до порядку денного сесії Верховної Ради України. Щодо конкретного законопроекту це питання у Верховній Раді України може порушуватися лише один раз.

Ухвалу про закриття конституційного провадження у справі за конституційним зверненням, стосовно якого подано заяву про відкликання, постановляє Велика палата КСУ на пленарному засіданні.

У разі отримання Верховною Радою України ухвали КСУ про припинення конституційного провадження у зв'язку з відкликанням Верховною Радою України свого звернення до КСУ відповідний законопроект про внесення змін до Конституції України вважається знятим з розгляду (без додаткового голосування щодо цього питання), про що головуючий на найближчому пленарному засіданні Верховної Ради України робить повідомлення.

Правове регулювання

- ст. [157](#), [158](#), [159](#) Конституції України
- [ч 5, 6 ст. 144](#), ст. [148](#) Регламенту Верховної Ради
- [ч. 1, 2 ст. 53](#), [ч. 1, п. 1 ч. 2 ст. 63](#) Закону України «Про Конституційний Суд України»

Отримання висновку КСУ

Отриманий Верховною Радою України висновок КСУ щодо відповідності законопроекту про внесення змін до Конституції України вимогам статей 157 і 158 Конституції України невідкладно надається народним депутатам України, направляється Президентові України, і про його отримання головуючий на найближчому пленарному засіданні Верховної Ради України робить повідомлення.

Висновок КСУ щодо законопроекту про внесення змін до Конституції України є обов'язковим для розгляду Верховною Радою України.

Якщо у висновку КСУ законопроект визнаний у цілому таким, що відповідає вимогам статей 157 і 158 Конституції України, і щодо його положень КСУ не висловив застережень, то розгляд питання про попереднє схвалення законопроекту (стаття 155 Конституції України) включається до порядку денного пленарного засідання Верховної Ради України не раніше ніж через сім днів після надання народним депутатам України відповідного висновку головного комітету або в інший визначений Верховною Радою України строк. Головний комітет та інші комітети, яким була доручена подальша робота над законопроектом, готують висновки щодо законопроекту.

Правове регулювання

- ст. [155](#), [157](#), [158](#), [159](#) Конституції України
- ст. [85](#), [90](#) Закону України «Про Конституційний Суд України»
- [ч 9, 10, 11 ст. 147](#), ст. [148](#) Регламенту Верховної Ради

Зразок

- [Висновок Конституційного Суду України](#) від 24 грудня 2019 року № 9-в/2019

Верховна Рада України визначає подальшу роботу над законопроектом

Якщо у висновку КСУ законопроект про внесення змін до Конституції України в цілому або його окремі положення визнано такими, що не відповідають вимогам статей 157 і 158 Конституції України, а також у разі якщо у висновку КСУ є застереження до положень такого законопроекту, Верховна Рада України вирішує питання про подальшу роботу над законопроектом і визначає:

- 1) строк подання відповідними суб'єктами, зазначеними в частині другій статті 142 Регламенту Верховної Ради, пропозицій, поправок до законопроекту;
- 2) строк опрацювання пропозицій, поправок до законопроекту головним та іншими визначеними комітетами;
- 3) строк надання відповідних документів народним депутатам України;
- 4) дату розгляду питання про розгляд пропозицій, поправок до законопроекту про внесення змін до Конституції України.

Підготовка законопроекту про внесення змін до Конституції України для прийняття до нього пропозицій, поправок здійснюється в порядку підготовки законопроектів до другого читання, передбаченому розділом IV Регламенту Верховної Ради. При цьому в порівняльній таблиці законопроекту розміщується текст визначеного Верховною Радою України законопроекту про внесення змін до Конституції України, щодо якого КСУ надано відповідний висновок (пункт 1 частини першої статті 118 Регламенту Верховної Ради), а щодо ініціатора внесеної народними депутатами України пропозиції, поправки вказується чисельність народних депутатів України, що її подали, та зазначаються прізвища народних депутатів України, уповноважених представляти пропозиції, поправки (не більше трьох осіб).

КСУ у Рішенні від 9 червня 1998 року № 8-рп/98 у справі за конституційним поданням Президента України щодо офіційного тлумачення положень частини другої статті 158 та статті 159 Конституції України (справа щодо внесення змін

Правове регулювання

- ст. [157](#), [158](#), [159](#) Конституції України
- [п. 1 ч. 1 ст. 118](#), [ч. 2 ст. 142](#), [ч. 1, 2 ст. 150](#) Регламенту Верховної Ради
- [Рішення Конституційного Суду України](#) від 9 червня 1998 року № 8-рп/98

Зразки

- [Висновок Комітету Верховної Ради України з питань правової політики щодо проекту Закону про внесення змін до статті 81 Конституції України \(щодо додаткових підстав дострокового припинення повноважень народного депутата України\)](#) (реєстр. № 1027 від 29 серпня 2019 року)
- [Висновок Комітету Верховної Ради України з питань правової політики щодо проекту Закону про внесення змін до статті 106 Конституції України \(щодо закріплення повноважень](#)

до Конституції України) вказав, що у разі внесення в процесі розгляду у Верховній Раді України поправок до законопроекту він приймається Верховною Радою України за умови наявності висновку КСУ про те, що законопроект з внесеними до нього поправками відповідає вимогам статей 157 і 158 Конституції України.

Президента України
утворювати незалежні
регуляторні органи,
Національне антикорупційне
бюро України, призначати на
посади та звільняти з посад
Директора Національного
антикорупційного бюро України
і Директора Державного бюро
розслідувань) (реєстр. № 1014
від 29 серпня 2019 року)

- Про подальшу роботу над
законопроектом про внесення
змін до Конституції України
щодо недоторканності народних
депутатів України та суддів:
Постанова Верховної Ради
України від 14 липня 2015 року
№ 594-VIII

Внесення і розгляд головним комітетом/ТСК пропозицій та поправок

Якщо у висновку КСУ законопроект про внесення змін до Конституції України в цілому або його окремі положення визнано такими, що не відповідають вимогам статей 157 і 158 Конституції України, а також у разі якщо у висновку КСУ є застереження до положень такого законопроекту, Верховна Рада України вирішує питання про подальшу роботу над законопроектом і визначає: строк подання відповідними суб'єктами, зазначеними в частині другій статті 142 Регламенту Верховної Ради, пропозицій, поправок до законопроекту; строк опрацювання пропозицій, поправок до законопроекту головним та іншими визначеними комітетами; строк надання відповідних документів народним депутатам України; дату розгляду питання про розгляд пропозицій, поправок до законопроекту про внесення змін до Конституції України.

Суб'єктами права подання до Верховної Ради України пропозицій, поправок до законопроектів про внесення змін до Конституції України є Президент України, а також народні депутати України у кількості не менш як третина народних депутатів України від конституційного складу Верховної Ради України.

Підготовка законопроекту про внесення змін до Конституції України для прийняття до нього пропозицій, поправок здійснюється в порядку підготовки законопроектів до другого читання. При цьому в порівняльній таблиці законопроекту розміщується текст визначеного Верховною Радою України законопроекту про внесення змін до Конституції України, щодо якого КСУ надано відповідний висновок, а щодо ініціатора внесеної народними депутатами України пропозиції, поправки вказується чисельність народних депутатів України, що її подали, та зазначаються прізвища народних депутатів України, уповноважених представляти пропозиції, поправки (не більше трьох осіб).

Головний комітет та інші комітети, яким була доручена підготовка питання про розгляд пропозицій, поправок до законопроекту, готують щодо кожної пропозиції, поправки та остаточної редакції законопроекту, запропонованої головним

Правове регулювання

- ст. [154](#), [155](#), [157](#), [158](#), [159](#) Конституції України
- [п. 4 ч. 1 ст. 118](#), [ст. 142](#), [п. 1–7, 9–12](#), [14 ч. 2 ст. 145](#), [150](#) Регламенту Верховної Ради

комітетом відповідно до пункту 4 частини першої статті 118 Регламенту Верховної Ради, висновки з питань, зазначених у пунктах 1–7, 9–12, 14 частини другої статті 145 Регламенту Верховної Ради з урахуванням висновку КСУ щодо законопроекту про внесення змін до Конституції України. Зазначені висновки комітетів разом з підготовленою порівняльною таблицею законопроекту про внесення змін до Конституції України та іншими необхідними документами надаються народним депутатам України у строки, визначені Верховною Радою України.

Розгляд Верховною Радою України пропозицій і поправок

На пленарному засіданні Верховної Ради України обговорення кожної пропозиції, поправки до законопроекту про внесення змін до Конституції України здійснюється у повному обсязі й проводиться в порядку, передбаченому для обговорення законопроектів при розгляді в другому читанні.

Рішення про включення пропозиції, поправки до законопроекту про внесення змін до Конституції України приймається Верховною Радою України тією ж кількістю голосів народних депутатів України, якою згідно із статтею 155 Конституції України здійснюється попереднє схвалення законопроекту (більшістю від конституційного складу Верховної Ради України).

Після закінчення голосування щодо прийняття пропозицій, поправок до законопроекту Верховна Рада України переходить до розгляду питання про прийняття постанови про звернення Верховної Ради України до КСУ про надання КСУ висновку щодо відповідності зміненої редакції законопроекту про внесення змін до Конституції України вимогам статей 157 і 158 Конституції України. Розгляд цього питання здійснюється у порядку, передбаченому для розгляду Верховною Радою України питання про включення законопроекту про внесення змін до Конституції України до порядку денного сесії Верховної Ради України та обговорення на пленарному засіданні Верховної Ради України питання про прийняття постанови про звернення Верховної Ради України до КСУ (відповідно, частини перша – третя статті 146, частини п'ята, шоста статті 147 Регламенту Верховної Ради).

У разі якщо Верховна Рада України не прийняла жодної пропозиції, поправки до законопроекту про внесення змін до Конституції України і законопроект не виключено шляхом голосування з порядку денного сесії, Верховна Рада України вирішує питання про зміст і строки подальшої роботи над законопроектом.

Правове регулювання

- ст. [154](#), [155](#), [157](#), [158](#), [159](#) Конституції України
- [ч. 3 ст. 119](#), [ст. 120](#), [ч. 1–3 ст. 146](#), [ч. 5, 6 ст. 147](#), [ст. 151](#) Регламенту Верховної Ради

Якщо Верховна Рада України не прийняла постанову про звернення Верховної Ради України до КСУ і не визначила зміст та строки подальшої роботи над законопроектом, він вважається таким, що знятий з розгляду.

Підготовка законопроєкту до попереднього схвалення

Підготовка законопроєкту про внесення змін до Конституції України до попереднього схвалення його Верховною Радою України здійснюється лише після включення відповідного законопроєкту до порядку денного сесії Верховної Ради України.

Питання про попереднє схвалення законопроєкту про внесення змін до Конституції України не може розглядатися Верховною Радою України на останній сесії строку її повноважень. Питання про попереднє схвалення та подальший розгляд такого законопроєкту включається до порядку денного першої сесії новообраної Верховної Ради України без голосування.

Верховна Рада України може розглянути питання і прийняти рішення про попереднє схвалення законопроєкту за умови, що такий законопроєкт за висновком КСУ відповідає вимогам статей 157, 158 Конституції України і щодо його положень КСУ не висловив застережень.

Якщо у висновку КСУ законопроєкт визнаний у цілому таким, що відповідає вимогам статей 157 і 158 Конституції України, і щодо його положень КСУ не висловив застережень, то розгляд питання про попереднє схвалення законопроєкту включається до порядку денного пленарного засідання Верховної Ради України не раніше ніж через сім днів після надання народним депутатам України відповідного висновку головного комітету або в інший визначений Верховною Радою України строк.

Головний комітет та інші комітети, яким була доручена подальша робота над законопроєктом, готують висновки щодо законопроєкту.

Якщо у висновку КСУ законопроєкт про внесення змін до Конституції України в цілому або його окремі положення визнано такими, що не відповідають вимогам статей 157 і 158 Конституції України, а також у разі якщо у висновку КСУ є

Правове регулювання

- ст. [155](#), [157](#), [158](#), [159](#) Конституції України
- [ч. 1, 9, 10, 11 ст. 147](#), [ч. 2, 3, 5 ст. 149](#) Регламенту Верховної Ради

Зразки

- [Висновок Комітету Верховної Ради України з питань правової політики та правосуддя від 11 липня 2018 року \(протокол № 73\) щодо проєкту Закону про внесення змін до статті 80 Конституції України \(щодо недоторканності народних депутатів України\)](#) (реєстр. № 7203а від 30 серпня 2019 року)
- [Проект Постанови про попереднє схвалення законопроєкту про внесення змін до статті 80 Конституції України \(щодо недоторканності народних депутатів України\)](#) (реєстр. № 1095 від 29.08.2019)

застереження до положень такого законопроекту, Верховна Рада України вирішує питання про подальшу роботу над законопроектом і визначає:

- строк подання Президентом України, а також не менш як третиною народних депутатів України від конституційного складу Верховної Ради України пропозицій, поправок до законопроекту;
- строк опрацювання пропозицій, поправок до законопроекту головним та іншими визначеними комітетами;
- строк надання відповідних документів народним депутатам України;
- дату розгляду питання про розгляд пропозицій, поправок до законопроекту про внесення змін до Конституції України.

Попереднє схвалення законопроекту

Попереднє схвалення, прийняття законопроекту про внесення змін до Конституції України здійснюється з урахуванням вимоги про обов'язковість для розгляду Верховною Радою України висновку КСУ щодо законопроекту про внесення змін до Конституції України.

Верховна Рада України може розглянути питання і прийняти рішення про попереднє схвалення законопроекту за умови, що такий законопроект за висновком КСУ відповідає вимогам статей 157, 158 Конституції України і щодо його положень КСУ не висловив застережень.

Розгляд питання про попереднє схвалення законопроекту включається до порядку денного пленарного засідання Верховної Ради України не раніше ніж через сім днів після надання народним депутатам України відповідного висновку головного комітету або в інший визначений Верховною Радою України строк, якщо у висновку КСУ законопроект визнаний у цілому таким, що відповідає вимогам статей 157 і 158 Конституції України, і щодо його положень КСУ не висловив застережень.

Обговорення на пленарному засіданні Верховної Ради України питань про попереднє схвалення законопроекту про внесення змін до Конституції України проводиться в порядку, передбаченому статтею 30 Регламенту Верховної Ради щодо процедури повного обговорення питань на пленарному засіданні Верховної Ради України, з наданням слова Президенту України або уповноваженій ним особі у разі присутності їх на пленарному засіданні.

Не допускається внесення і обговорення пропозицій, поправок до законопроекту про внесення змін до Конституції України, а також постановка питань про відкладення розгляду законопроекту, за винятком тих питань, які спрямовані на узгоджене в часі прийняття пов'язаних законопроектів про внесення змін до Конституції України.

Правове регулювання

- ст. [155](#), [157](#), [158](#), [159](#) Конституції України
- [ст. 30, ч. 1 ст. 47, ст. 138, ч. 10, 11 ст. 147, ч. 1, 2, 5, 7, 8, 9, 10 ст. 149](#) Регламенту Верховної Ради
- [Рішення Конституційного Суду України](#) від 15 березня 2016 року № 1-рп/2016

Зразок

- [Про попереднє схвалення законопроекту про внесення змін до статей 76 та 77 Конституції України \(щодо зменшення конституційного складу Верховної Ради України та закріплення пропорційної виборчої системи\)](#): Постанова Верховної Ради України від 4 лютого 2020 року № 488-IX

Попереднє схвалення і прийняття пов'язаних законопроектів про внесення змін до Конституції України здійснюється у такий спосіб, щоб обидва прийняті пов'язані законопроекти разом з прийнятим законом, яким передбачається виділення коштів з Державного бюджету України на проведення всеукраїнського референдуму щодо змін до Конституції України, були одночасно направлені Президентові України, відповідно, для підписання та призначення всеукраїнського референдуму щодо змін до Конституції України.

Верховна Рада України приймає рішення виключно на її пленарних засіданнях після обговорення питань більшістю голосів народних депутатів України від конституційного складу Верховної Ради України, крім випадків, передбачених Конституцією України та Регламентом Верховної Ради. Верховна Рада України приймає постанови більшістю голосів народних депутатів України від її конституційного складу, крім випадків, визначених Конституцією України.

У разі якщо законопроект про внесення змін до Конституції України не схвалено попередньо, як це передбачено статтею 155 Конституції України, Верховна Рада України може більшістю голосів народних депутатів України від її конституційного складу вирішити питання про зміст і строки подальшої роботи над ним.

Якщо Верховна Рада України не прийняла рішення про зміст і строки подальшої роботи над не схваленим попередньо законопроектом, він вважається не прийнятим. Не прийнятий Верховною Радою України законопроект про внесення змін до Конституції України вважається знятим з розгляду.

Законопроект про внесення змін до Конституції України, який розглядався Верховною Радою України, і закон не був прийнятий, може бути поданий до Верховної Ради України не раніше ніж через рік з дня прийняття рішення щодо цього законопроекту.

Питання про попереднє схвалення законопроекту про внесення змін до Конституції України не може розглядатися Верховною Радою України на

останній сесії строку її повноважень. Питання про попереднє схвалення та подальший розгляд такого законопроекту включається до порядку денного першої сесії новообраної Верховної Ради України без голосування.

КСУ у Рішенні від 15 березня 2016 року № 1-рп/2016 у справі за конституційним поданням 51 народного депутата України щодо офіційного тлумачення положення «на наступній черговій сесії Верховної Ради України», яке міститься у статті 155 Конституції України, вказав, що цільове тлумачення положень статті 155 Основного Закону України дає КСУ підстави для висновку, що конституційна процедура розгляду парламентом питання щодо внесення змін до Конституції України послідовно у два етапи встановлена з метою розведення у часі попереднього схвалення законопроекту про внесення змін до Конституції України і його остаточного прийняття як закону, що унеможлиблює прийняття законопроекту про внесення змін до Конституції України як закону на одній черговій сесії Верховної Ради України, а також дає народним депутатам України час для додаткового аналізу змісту цього законопроекту, з'ясування можливих наслідків внесення змін до Основного Закону України тощо.

Прийняття законопроекту

Законопроект про внесення змін до Конституції України, крім розділів I, III і XIII, попередньо схвалений більшістю від конституційного складу Верховної Ради України, вважається прийнятим, якщо на наступній черговій сесії Верховної Ради України за нього проголосувало не менш як дві третини від конституційного складу Верховної Ради України.

Прийняття законопроекту про внесення змін до Конституції України здійснюється з урахуванням вимог статті 155, частини другої статті 158, статті 159 Конституції України, а також з урахуванням обов'язковості для розгляду Верховною Радою України висновку КСУ.

Верховна Рада України може прийняти законопроект про внесення змін до Конституції України, крім розділів I, III і XIII, за умови, що законопроект за висновком КСУ визнаний таким, що відповідає вимогам статей 157, 158 Конституції України, та КСУ не висловив щодо нього застережень, і цей законопроект відповідно до статті 155 Конституції України був попередньо схвалений Верховною Радою України цього ж скликання на попередній черговій сесії Верховної Ради України.

Верховна Рада України включає до порядку денного сесії Верховної Ради України законопроект про внесення змін до Конституції України для того, щоб попередньо схвалити законопроект і прийняти у незмінній редакції. Рішення про включення законопроекту про внесення змін до Конституції України до порядку денного сесії Верховної Ради України приймається більшістю голосів народних депутатів України від конституційного складу Верховної Ради України.

Відповідно до позиції КСУ, висловленої у його Рішенні від 9 червня 1998 року № 8-рп/98 у справі за конституційним поданням Президента України щодо офіційного тлумачення положень частини другої статті 158 та статті 159 Конституції України (справа щодо внесення змін до Конституції України),

Правове регулювання

- ст. [155](#), [157](#), [158](#), [159](#) Конституції України
- [ч. 4 ст. 146](#), [ч. 1, 3, 6, 7, 8, 9, 10, 11 ст. 149](#) Регламенту Верховної Ради
- [Рішення Конституційного Суду України](#) від 15 березня 2016 року № 1-рп/2016
- [Рішення Конституційного Суду України](#) від 9 червня 1998 року № 8-рп/98

Зразок

- [Висновок Комітет Верховної Ради України з питань правової політики від 22.11.2018 щодо законопроекту про внесення змін до Конституції України \(щодо стратегічного курсу держави на набуття повноправного членства України в Європейському Союзі та в Організації Північноатлантичного договору\)](#) (реєстр. № 9037 від 03 вересня 2018 року)

законопроект, який за висновком КСУ відповідав вимогам статей 157 і 158 Конституції України і до якого було внесено поправки під час розгляду на пленарному засіданні Верховної Ради України, підлягає також перевірці КСУ щодо відповідності цього законопроекту вимогам зазначених статей Конституції України перед прийняттям його як закону про внесення змін до Конституції України.

Обговорення на пленарному засіданні Верховної Ради України питань про прийняття законопроекту про внесення змін до Конституції України проводиться в порядку, передбаченому статтею 30 Регламенту Верховної Ради щодо процедури повного обговорення питань на пленарному засіданні Верховної Ради України з наданням слова Президенту України або уповноваженій ним особі у разі присутності їх на пленарному засіданні. Не допускається внесення і обговорення пропозицій, поправок до законопроекту про внесення змін до Конституції України, а також постановка питань про відкладення розгляду законопроекту, за винятком тих питань, які спрямовані на узгоджене в часі прийняття пов'язаних законопроектів про внесення змін до Конституції України.

Після обговорення законопроекту про внесення змін до Конституції України на голосування ставиться, відповідно, питання про його прийняття в цілому.

Якщо законопроект про внесення змін до Конституції України (який за висновком КСУ відповідає вимогам статей 157, 158 Конституції України) був попередньо схвалений Верховною Радою України і не був розглянутий на наступній черговій сесії після попереднього схвалення, то такий законопроект розглядається Верховною Радою України на наступній за нею черговій сесії. Законопроект, який не отримав необхідної кількості голосів народних депутатів України на підтримку, вважається відповідно не схваленим попередньо чи не прийнятим.

Не прийнятий Верховною Радою України законопроект про внесення змін до Конституції України вважається знятим з розгляду. На такий законопроект поширюються, відповідно, положення частини першої статті 158 Конституції

України щодо того, що законопроект про внесення змін до Конституції України, який розглядався Верховною Радою України, і закон не був прийнятий, може бути поданий до Верховної Ради України не раніше ніж через рік з дня прийняття рішення щодо цього законопроекту.

Попереднє схвалення і прийняття пов'язаних законопроектів про внесення змін до Конституції України здійснюється у такий спосіб, щоб обидва прийняті законопроекти разом з прийнятим законом, яким передбачається виділення коштів з Державного бюджету України на проведення всеукраїнського референдуму щодо змін до Конституції України, були одночасно направлені Президентові України, відповідно, для підписання та призначення всеукраїнського референдуму щодо змін до Конституції України. Прийняття обох пов'язаних законопроектів здійснюється одним голосуванням.

Новообрана Верховна Рада України не може розглядати питання про прийняття законопроекту про внесення змін до Конституції України, який відповідно до статті 155 Конституції України був попередньо схвалений Верховною Радою України попереднього скликання, але голосування щодо прийняття якого як закону не проводилося. У такому випадку законопроект про внесення змін до Конституції України вважається не прийнятим Верховною Радою України попереднього скликання і до нього застосовуються вимоги частини першої статті 158 Конституції України про те, що законопроект про внесення змін до Конституції України, який розглядався Верховною Радою України, і закон не був прийнятий, може бути поданий до Верховної Ради України не раніше ніж через рік з дня прийняття рішення щодо цього законопроекту.

КСУ у Рішенні від 15 березня 2016 року №1-рп/2016 у справі за конституційним поданням 51 народного депутата України щодо офіційного тлумачення положення «на наступній черговій сесії Верховної Ради України», яке міститься у статті 155 Конституції України, вказав, що для внесення

Верховною Радою України змін до Конституції України передбачено таку конституційну процедуру:

1) законопроект про внесення змін до Конституції України подається до Верховної Ради України лише одним із суб'єктів, визначених у статті 154 Основного Закону України;

2) законопроект, щодо якого КСУ дав висновок про його відповідність вимогам статей 157 і 158 Конституції України, попередньо схвалюється більшістю від конституційного складу Верховної Ради України;

3) законопроект про внесення змін до Конституції України розглядається і приймається як закон не менш як двома третинами від конституційного складу Верховної Ради України на наступній черговій сесії парламенту;

4) якщо законопроект розглядався Верховною Радою України, але не був прийнятий як закон, то він повторно може бути поданий до парламенту не раніше ніж через рік з дня прийняття рішення щодо цього законопроекту.

Особливість зазначеної конституційної процедури полягає у встановленні певного часового проміжку між попереднім схваленням законопроекту про внесення змін до Конституції України більшістю від конституційного складу Верховної Ради України та остаточним його розглядом і голосуванням за прийняття закону про внесення змін до Конституції України на наступній черговій сесії Верховної Ради України не менш як двома третинами від її конституційного складу.

КСУ зазначив, що використане у статті 155 Конституції України поняття «чергова сесія» необхідно розуміти як вид сесії Верховної Ради України, яка проводиться відповідно до частини першої статті 83 Основного Закону України. Таке конституційне регулювання внесення змін до Конституції України унеможливорює попереднє схвалення законопроекту про внесення змін до Конституції України і прийняття його як закону на позачерговій сесії Верховної Ради України.

Як вказав КСУ у Рішенні № 1-рп/2016, системне та логічне тлумачення положення статті 155 Конституції України «на наступній черговій сесії Верховної Ради України» дає підстави для висновку, що його необхідно тлумачити у взаємозв'язку з частиною першою статті 158 Основного Закону України, за якою законопроект про внесення змін до Конституції України, який розглядався Верховною Радою України, і закон не був прийнятий, може бути поданий до Верховної Ради України не раніше ніж через рік з дня прийняття рішення щодо цього законопроекту.

КСУ виходить з того, що згідно зі статтею 155 Основного Закону України прийняття законопроекту про внесення змін до Конституції України як закону пов'язане з голосуванням за нього на наступній черговій сесії Верховної Ради України не менш як двома третинами від її конституційного складу; у разі, якщо такий законопроект розглядався на черговій сесії Верховної Ради України, але закон не був прийнятий Верховною Радою України згідно з частиною другою статті 84 Основного Закону України на її пленарному засіданні шляхом голосування, застосовується положення частини першої статті 158 Конституції України щодо повторного розгляду Верховною Радою України законопроекту про внесення змін до Конституції України не раніше ніж через рік з дня прийняття рішення щодо цього законопроекту.

Отже, якщо законопроект про внесення змін до Конституції України був попередньо схвалений більшістю від конституційного складу Верховної Ради України, але не розглядався Верховною Радою України на її черговій сесії, то на нього не поширюється вказане положення частини першої статті 158 Основного Закону України.

Підписання Закону

Голова Верховної Ради України на виконання повноважень, визначених Конституцією України, підписує акти, прийняті Верховною Радою України, чим засвідчує відповідність їх змісту прийнятим рішенням.

Прийнятий Верховною Радою України закон про внесення змін до Конституції України із зазначенням дати попереднього схвалення Верховною Радою України, дати його прийняття та інших реквізитів підписується Головою Верховної Ради України і відповідно до статті 94 Конституції України невідкладно направляється Президентові України для підписання та офіційного оприлюднення.

Регламент Верховної Ради передбачає, що у разі прийняття пов'язаних законопроектів про внесення змін до Конституції України, вони мають бути одночасно направлені Президентові України разом з прийнятим законом, яким передбачається виділення коштів з Державного бюджету України на проведення всеукраїнського референдуму щодо змін до Конституції України, для підписання та призначення всеукраїнського референдуму щодо змін до Конституції України.

Правове регулювання

- [ч. 1, 2, 5 ст. 94](#), [п. 29, 30 ч. 1 ст. 106](#), [ст. 155, 157, 158, 159](#) Конституції України
- [п. 3 ч. 1 ст. 78](#), [ч. 10, 12, 13 ст. 149](#) Регламенту Верховної Ради

Офіційне опублікування і набрання чинності

Прийнятий Верховною Радою України закон про внесення змін до Конституції України із зазначенням дати попереднього схвалення Верховною Радою України, дати його прийняття та інших реквізитів підписується Головою Верховної Ради України і відповідно до статті 94 Конституції України невідкладно направляється Президентові України для підписання та офіційного оприлюднення.

Президент України протягом п'ятнадцяти днів після отримання закону підписує його, беручи до виконання, та офіційно оприлюднює його.

Підписані Президентом України закони публікуються в газеті «Голос України» та у Відомостях Верховної Ради України, а також розміщуються на офіційному вебсайті Верховної Ради України. Публікація законів та інших актів Верховної Ради України у цих офіційних друкованих виданнях є офіційним оприлюдненням.

У разі виявлення невідповідності опублікованого закону оригіналу такого акта у строк не пізніш як через 10 днів з дня виявлення такої невідповідності уточнений текст закону публікується в газеті «Голос України», у черговому номері Відомостей Верховної Ради України та, за необхідності, здійснюються відповідні виправлення в еталонному електронному тексті оригіналу відповідного акта в базі даних нормативно-правової інформації «Законодавство України».

Закон набирає чинності через десять днів з дня його офіційного оприлюднення, якщо інше не передбачено самим законом, але не раніше дня його опублікування.

Підписаний Президентом України закон є оригіналом і зберігається в Апараті Верховної Ради України в установленому порядку. Всі інші примірники закону є копіями.

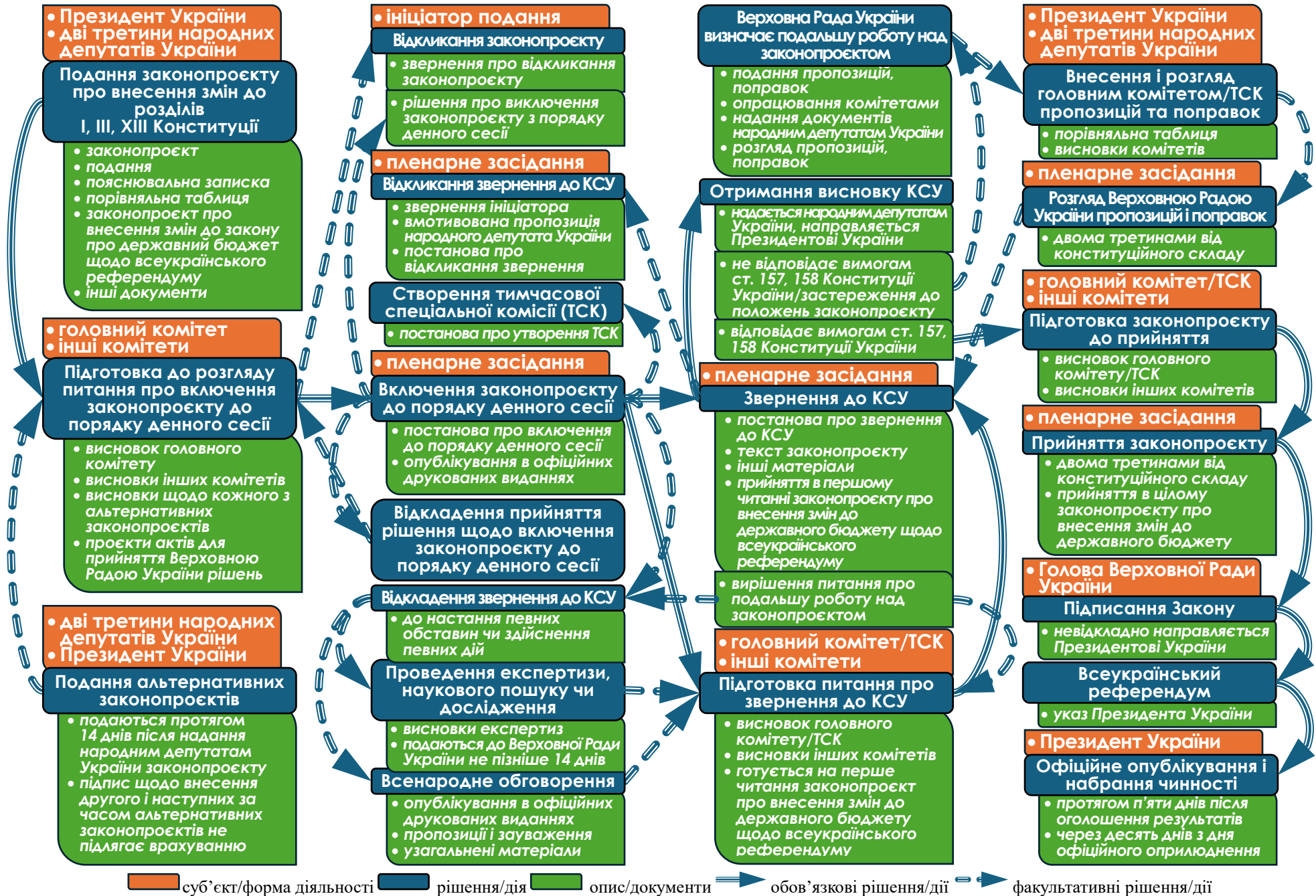
Після набрання чинності законом Апарат Верховної Ради України разом з відповідним головним комітетом веде справу закону в електронній та паперовій формах.

Правове регулювання

- [ч. 1, 2, 5 ст. 94](#), [п. 29, 30 ч. 1 ст. 106](#), [ст. 155, 157, 158, 159 Конституції України](#)
- [ст. 139, ст. 140, ч. 10, 11 ст. 149 Регламенту Верховної Ради](#)
- [Рішення Конституційного Суду України](#) від 3 жовтня 1997 року № 4-зп

2.2. Інтерактивна схема

«Особливості законодавчої процедури внесення змін до розділів I, III, XIII Конституції України»

Подання законопроекту про внесення змін до розділів I, III, XIII Конституції України

Законопроект про внесення змін до розділу I «Загальні засади», розділу III «Вибори. Референдум» і розділу XIII «Внесення змін до Конституції України» подається до Верховної Ради України Президентом України або не менш як двома третинами від конституційного складу Верховної Ради України. Повторне подання законопроекту про внесення змін до розділів I, III і XIII Конституції України з одного й того самого питання можливе лише до Верховної Ради України наступного скликання.

Суб'єкт права подання (ініціатор подання) законопроекту про внесення змін до Конституції України подає його до Верховної Ради України із поданням у паперовій формі за своїм підписом (підписами), при цьому підпис народного депутата України не відкликається.

Законопроект про внесення змін до Конституції України повинен містити положення про термін набрання ним чинності як закону.

Законопроект про внесення змін до розділу I «Загальні засади», розділу III «Вибори. Референдум» і розділу XIII «Внесення змін до Конституції України» не повинен містити положень про внесення змін до інших розділів Конституції України, за винятком лише редакційно уточнюючих змін, які викликані відповідними змінами норм розділів I, III, XIII Конституції України.

У разі виникнення необхідності одночасного комплексного внесення змін як до розділів I, III, XIII Конституції України, так і до інших розділів, ініціатор подання подає до Верховної Ради України одночасно два окремих законопроекти (пов'язані законопроекти). Такі законопроекти повинні містити також положення, які передбачають поєднане та узгоджене в часі набрання ними чинності та згідно з якими в разі неприйняття Верховною Радою України чи незатвердження

Правове регулювання

- ст. [156](#), [157](#), [158](#) Конституції України
- ст. [90](#), [91](#), [92](#), [94](#), [ч. 1, 4 ст. 142](#), [ст. 143](#), [п. 2–10, 14 ч. 2 ст. 145](#) Регламенту Верховної Ради
- п. [272](#), [282](#) Положення про порядок роботи з документами у Верховній Раді України (Додаток 1 до розпорядження Голови Верховної Ради України «Про деякі питання забезпечення документообігу у Верховній Раді України в електронній та паперовій формах» від 08.02.2021 року № 19)

всеукраїнським референдумом одного із них інший, пов'язаний з ним, не набирає чинності.

Подання до Верховної Ради України законопроекту про внесення змін до розділів I, III, XIII Конституції України супроводжується одночасним поданням і законопроекту, яким передбачається виділення коштів з Державного бюджету України на проведення всеукраїнського референдуму щодо змін до Конституції України.

У разі, якщо прийняття законопроекту призведе до зміни показників бюджету (надходжень бюджету та/або витрат бюджету), суб'єкт права законодавчої ініціативи зобов'язаний додати фінансово-економічне обґрунтування (включаючи відповідні розрахунки). Якщо такі зміни показників бюджету передбачають зменшення надходжень бюджету та/або збільшення витрат бюджету, до законопроекту подаються пропозиції змін до законодавчих актів щодо скорочення витрат бюджету та/або джерел додаткових надходжень бюджету для досягнення збалансованості бюджету. Законопроект не має містити положень, прийняття яких призведе до збільшення державного боргу і державних гарантій. Якщо реалізація законопроекту не впливає на показники бюджету, про це зазначається в пояснювальній записці.

Законопроект про внесення змін до розділів I, III, XIII Конституції України вноситься на реєстрацію разом з проектом постанови, яку пропонується Верховній Раді України прийняти за результатами його розгляду, списком авторів законопроекту, пропозицією щодо кандидатури доповідача на пленарному засіданні та пояснювальною запискою, яка має містити: обґрунтування необхідності прийняття законопроекту, цілей, завдань і основних його положень та місця в системі законодавства; обґрунтування очікуваних соціально-економічних, правових та інших наслідків застосування закону після його прийняття; інші відомості, необхідні для розгляду законопроекту, в тому числі відомості про аналітичні матеріали суб'єктів лобіювання в разі їх надання.

Пояснювальна записка до законопроекту про внесення змін до розділів I, III, XIII Конституції України повинна також висвітлювати питання: щодо відповідності поданого законопроекту вимогам частини другої статті 156 Конституції України, які передбачають, що повторне подання законопроекту про внесення змін до розділів I, III і XIII цієї Конституції з одного й того самого питання можливе лише до Верховної Ради України наступного скликання; про те, чи прийняття запропонованих у законопроекті змін до Конституції України не призведе до порушення міжнародних зобов'язань України; щодо політичної, соціальної, економічної доцільності (чи необхідності) прийняття такого законопроекту взагалі; про наявність чи відсутність у законопроекті таких положень (або подібних до них), які в раніше наданих висновках та прийнятих рішеннях КСУ визнавалися такими, що скасовують чи обмежують права та свободи людини і громадянина або спрямовані на ліквідацію незалежності чи на порушення територіальної цілісності України; стосовно того, чи існують сумніви (зокрема у комітеті, науковців, експертів) щодо відповідності законопроекту вимогам статей 157 і 158 Конституції України; про наявність раніше наданого висновку КСУ щодо відповідності законопроекту вимогам статей 157 і 158 Конституції України, якщо законопроект повторно подано до Верховної Ради України в незмінній редакції його положень; стосовно правових наслідків для суб'єктів правовідносин, які можуть настати у зв'язку із внесенням до чинної Конституції України запропонованих у законопроекті змін; щодо повноти, чіткості, несуперечливості та системності регулювання положеннями запропонованого законопроекту відповідних суспільних відносин на конституційному рівні та чи потребуватиме поданий законопроект прийняття до нього пропозицій і поправок, у тому числі редакційно уточнюючого характеру; з питань впливу законопроекту на показники бюджету, а також щодо законопроекту, яким передбачається виділення коштів з Державного бюджету України на проведення всеукраїнського референдуму щодо змін до Конституції України.

До законопроекту про внесення змін до законів додається порівняльна таблиця, яка містить редакцію відповідних положень (статей, частин, пунктів, абзаців тощо) чинного закону та нову його редакцію з урахуванням запропонованих змін.

Суб'єкти права подання до Верховної Ради України законопроектів про внесення змін до Конституції України зазначають у паперовій формі, хто в разі необхідності представлятиме їхні правові позиції під час підготовки і розгляду у Верховній Раді України та її органах поданих ними документів (до трьох осіб).

Законопроект, внесений із дотриманням вимог Регламенту Верховної Ради щодо оформлення та супровідних документів, реєструється в Апараті Верховної Ради України в день його внесення, а у випадку внесення у неробочий час – не пізніше наступного робочого дня. У прийнятті на реєстрацію законопроекту має бути відмовлено у разі, якщо він поданий з порушенням вимог статей 90, 91 Регламенту Верховної Ради щодо оформлення законопроекту та супровідних документів до законопроекту, а також якщо законопроект є альтернативним і вноситься з порушенням строків, визначених Регламентом Верховної Ради.

Зареєстровані законопроекти та супровідні документи вносяться до єдиної автоматизованої системи та розміщуються на вебсайті Верховної Ради України.

Подання альтернативних законопроєктів

Альтернативними вважаються законопроєкти, які містять положення, що регулюють однакове коло питань та повторюють за суттю положення щодо регулювання одних і тих же суспільних відносин.

Альтернативний законопроєкт про внесення змін до розділу I «Загальні засади», розділу III «Вибори. Референдум» і розділу XIII «Внесення змін до Конституції України» подається до Верховної Ради України Президентом України або не менш як двома третинами від конституційного складу Верховної Ради України. Суб'єкт права подання (ініціатор подання) законопроєкту подає його до Верховної Ради України із поданням у паперовій формі за своїм підписом (підписами), при цьому підпис народного депутата України не відкликається. У разі підписання народним депутатом України подання в паперовій формі про внесення двох і більше альтернативних законопроєктів про внесення змін до Конституції України його підпис у поданнях щодо внесення другого і наступних за часом альтернативних законопроєктів не підлягає врахуванню. Законопроєкт повинен містити положення про термін набрання ним чинності як закону.

У прийнятті на реєстрацію альтернативного законопроєкту, внесеного з порушенням встановленого 14-денного строку, а також у разі, якщо він поданий з порушенням вимог Регламенту Верховної Ради щодо оформлення та супровідних документів до законопроєкту, має бути відмовлено.

У разі наявності своєчасно поданих альтернативних законопроєктів головний комітет та інші комітети, яким була доручена підготовка до розгляду питання про включення законопроєкту до порядку денного сесії та про порядок продовження роботи над ним, відповідно до предметів їх відання готують висновки щодо кожного з альтернативних законопроєктів.

Правове регулювання

- ст. [154](#), [156](#), [157](#), [158](#)
Конституції України
- [ч. 1, 4 ст. 90](#), [ст. 91](#), [ст. 92](#), [ст. 94](#),
[ч. 1 ст. 100](#), [ч. 1, 4 ст. 142](#), [ч. 1, 2,](#)
[3, 5, 6, 8, 9 ст. 143](#), [ч. 2, 3, 5, 6, 7](#)
[ст. 145](#), [ч. 5, 6, 7 ст. 146](#)
Регламенту Верховної Ради

Підготовка до розгляду питання про включення законопроекту до порядку денного сесії

Законопроект після його реєстрації не пізніше як у п'ятиденний строк направляється Головою Верховної Ради України або відповідно до розподілу обов'язків Першим заступником, заступником Голови Верховної Ради України в комітет, який відповідно до предметів відання комітетів визначається головним з підготовки законопроекту, а також у комітет, до предмета відання якого належать питання бюджету, для проведення експертизи щодо його впливу на показники бюджету та відповідності законам, що регулюють бюджетні відносини, комітет, до предмета відання якого належать питання боротьби з корупцією, для підготовки експертного висновку щодо його відповідності вимогам антикорупційного законодавства та в комітет, до предмета відання якого належить оцінка відповідності законопроектів міжнародно-правовим зобов'язанням України у сфері європейської інтеграції, для підготовки експертного висновку. Законопроект не пізніше як у триденний строк направляється комітетом, до предмета відання якого належать питання бюджету, до Кабінету Міністрів України для здійснення експертизи щодо його впливу на показники бюджету та відповідності законам, що регулюють бюджетні відносини.

У разі, якщо для підготовки законопроектів Верховна Рада України приймає рішення про утворення тимчасової спеціальної комісії, така комісія здійснює

Правове регулювання

- ст. [156](#), [157](#), [158](#) Конституції України
- [ч. 1, 2, 4–6 ст. 93](#), [ст. 96](#), [ч. 1 ст. 98](#), [ст. 145](#) Регламенту Верховної Ради
- ст. [20](#), [50](#) Закону України «Про комітети Верховної Ради України»
- ст. [23](#), [24](#) Закону України «Про тимчасові слідчі комісії і тимчасові спеціальні комісії Верховної Ради України»
- п. [3](#), [16](#) Додатку до Постанови Верховної Ради України «Про перелік, кількісний склад і предмети відання комітетів Верховної Ради України дев'ятого скликання» від 29 серпня 2019 року № 19-IX

функції головного комітету з цих питань у порядку, визначеному Регламентом Верховної Ради.

Зареєстровані законопроекти та супровідні документи до них надаються народному депутату України в електронному вигляді засобами єдиної автоматизованої системи шляхом розсилки інформаційних листів. За зверненням народного депутата України до Апарату Верховної Ради України йому надаються паперові копії зазначених документів протягом трьох робочих днів з дня такого звернення.

Головний комітет та інші комітети, яким була доручена підготовка до розгляду питання про включення законопроекту про внесення змін до розділів I, III, XIII Конституції України до порядку денного сесії та про порядок продовження роботи над ним, відповідно до предметів їх відання готують висновки:

про те, належним чи неналежним суб'єктом права подання законопроектів про внесення змін до Конституції України подано до Верховної Ради України законопроект;

щодо відповідності поданого законопроекту вимогам частини другої статті 156 Конституції України;

про те, чи прийняття запропонованих у законопроекті змін до Конституції України не призведе до порушення міжнародних зобов'язань України;

щодо політичної, соціальної, економічної доцільності (чи необхідності) прийняття такого законопроекту взагалі;

про наявність чи відсутність у законопроекті таких положень (або подібних до них), які в раніше наданих висновках та прийнятих рішеннях КСУ визнавалися такими, що скасовують чи обмежують права та свободи людини і громадянина або спрямовані на ліквідацію незалежності чи на порушення територіальної цілісності України;

стосовно того, чи існують сумніви (зокрема у комітеті, науковців, експертів) щодо відповідності законопроекту вимогам статей 157 і 158 Конституції України;

про наявність раніше наданого висновку КСУ щодо відповідності законопроекту вимогам статей 157 і 158 Конституції України, якщо законопроект повторно подано до Верховної Ради України в незмінній редакції його положень;

стосовно правових наслідків для суб'єктів правовідносин, які можуть настати у зв'язку із внесенням до чинної Конституції України запропонованих у законопроекті змін;

щодо повноти, чіткості, несуперечливості та системності регулювання положеннями запропонованого законопроекту відповідних суспільних відносин на конституційному рівні та чи потребуватиме поданий законопроект прийняття до нього пропозицій і поправок, у тому числі редакційно уточнюючого характеру;

щодо доцільності (чи необхідності) направлення законопроекту після включення його до порядку денного сесії на наукову, юридичну чи іншу експертизу, проведення наукового пошуку чи дослідження у строк до прийняття Верховною Радою України постанови про звернення до КСУ;

щодо доцільності опублікування законопроекту для всенародного обговорення у строк до прийняття Верховною Радою України постанови про звернення до КСУ щодо цього законопроекту;

про доцільні строки проведення всеукраїнського референдуму щодо змін Конституції України;

з питань впливу законопроекту на показники бюджету, а також щодо законопроекту, яким передбачається виділення коштів з Державного бюджету України на проведення всеукраїнського референдуму щодо змін до Конституції України;

щодо пропозицій про порядок розгляду поданого законопроекту про внесення змін до Конституції України, якщо такі пропозиції є.

У разі наявності своєчасно поданих альтернативних законопроектів відповідні висновки готуються щодо кожного з них.

Пов'язані законопроєкти про внесення змін до Конституції України готуються до включення їх до порядку денного сесії Верховної Ради України одним питанням.

За результатами підготовки до розгляду питання про включення законопроєкту про внесення змін до розділів I, III, XIII Конституції України до порядку денного сесії Верховної Ради України та про порядок продовження роботи над ним головний комітет подає Верховній Раді України висновки, зокрема:

- 1) щодо включення чи невключення до порядку денного сесії Верховної Ради України відповідного законопроєкту;
- 2) який з альтернативних законопроєктів про внесення змін до Конституції України включити до порядку денного сесії Верховної Ради України чи не включати жодного (якщо альтернативні законопроєкти є);
- 3) щодо строку прийняття Верховною Радою України постанови про звернення до КСУ стосовно законопроєкту про внесення змін до Конституції України;
- 4) щодо доцільності створення тимчасової спеціальної комісії для продовження роботи над законопроєктом після його включення до порядку денного сесії Верховної Ради України.

До поданих висновків головний комітет готує необхідні проєкти актів для прийняття Верховною Радою України рішень щодо них. Зазначені проєкти актів візуються і подаються до Верховної Ради України головним комітетом. Якщо головний комітет не подає до своїх висновків проєкти актів, то Голова Верховної Ради України на пленарному засіданні вносить їх від свого імені.

Включення законопроекту до порядку денного сесії

Включення законопроекту до порядку денного сесії – це розгляд на пленарному засіданні Верховної Ради України питання про включення законопроекту про внесення змін до Конституції України до порядку денного сесії Верховної Ради України та про порядок продовження роботи над ним, яке проводиться за процедурою повного обговорення відповідно до статті 30 Регламенту Верховної Ради. Скорочена процедура обговорення в такому випадку не може бути застосована.

Верховна Рада України включає законопроект до порядку денного сесії для того, щоб:

направити його із зверненням Верховної Ради України до КСУ для отримання висновку, передбаченого статтею 159 Конституції України;

попередньо схвалити законопроект і прийняти (стаття 155 Конституції України);

прийняти і направити його Президентові України для винесення на всеукраїнський референдум (частина перша статті 156 Конституції України) у незмінній редакції.

Рішення про включення законопроекту до порядку денного сесії Верховної Ради України приймається більшістю голосів народних депутатів України від конституційного складу Верховної Ради України.

Під час процедури обговорення законопроекту на сесії Верховної Ради України розглядаються, зокрема, питання зазначені в частинах другій – шостій статті 145 Регламенту Верховної Ради, а також висновки головного комітету та інших комітетів, яким була доручена підготовка до розгляду питання про включення законопроекту до порядку денного сесії та про порядок продовження роботи над ним, додані до них проекти рішень Верховної Ради України та інші необхідні матеріали.

Правове регулювання

- ст. [155](#), [157](#), [158](#) Конституції України
- ст. [30](#), [146](#) Регламенту Верховної Ради

За результатами обговорення питання про включення законопроекту до порядку денного сесії Верховна Рада України може прийняти рішення про:

1) включення законопроекту (одного з альтернативних), обох пов'язаних законопроектів до порядку денного сесії;

2) включення законопроекту (одного з альтернативних), обох пов'язаних законопроектів до порядку денного сесії та одночасне звернення до КСУ про надання КСУ висновку щодо відповідності законопроекту (обох пов'язаних законопроектів) вимогам статей 157 і 158 Конституції України;

3) відкладення прийняття рішення щодо включення законопроекту (альтернативних законопроектів), обох пов'язаних законопроектів до порядку денного сесії.

У разі якщо жодне із запропонованих рішень у пунктах 1, 2, 3 не підтримано Верховною Радою України, законопроект вважається таким, що знятий з розгляду Верховною Радою України.

Створення тимчасової спеціальної комісії (ТСК)

Тимчасова спеціальна комісія (ТСК) може бути утворена на правах головного комітету для продовження роботи над законопроектом про внесення змін до Конституції України.

Про доцільність створення ТСК для продовження роботи над законопроектом про внесення змін до Конституції України зазначається у висновку головного комітету Верховної Ради України за результатами підготовки до розгляду питання про включення законопроекту до порядку денного сесії Верховної Ради України та про порядок продовження роботи над ним.

У разі включення законопроекту до порядку денного сесії Верховна Рада України може прийняти рішення про створення ТСК як головної (на правах головного комітету) для продовження роботи над законопроектом.

Тимчасова спеціальна комісія утворюється з числа народних депутатів України, які дали на це згоду. Кількісний склад тимчасової спеціальної комісії формується з урахуванням принципу пропорційного представництва депутатських фракцій (депутатських груп).

Пропозиції щодо кількісного та персонального складу тимчасової спеціальної комісії подаються депутатськими фракціями (депутатськими групами) у п'ятиденний строк з дня направлення до них звернення ініціатора (ініціаторів) утворення тимчасової спеціальної комісії. У складі тимчасової спеціальної комісії може бути представлено не менш як по одному народному депутату України від кожної депутатської фракції (депутатської групи). Якщо депутатська фракція (депутатська група) не запропонувала у встановлений строк представників для роботи в тимчасовій спеціальній комісії, то комісія створюється без участі представників цієї депутатської фракції (депутатської групи).

Правове регулювання

- [ч. 2, 5 ст. 89](#) Конституції України
- [ч. 2 ст. 1](#), [ч. 1 ст. 23](#) Закону України «Про тимчасові слідчі комісії і тимчасові спеціальні комісії Верховної Ради України»
- [ст. 85](#), [86](#), [ч. 5 ст. 145](#), [ч. 9 ст. 146](#) Регламенту Верховної Ради

Про утворення тимчасової спеціальної комісії Верховна Рада України приймає постанову, в якій визначає: 1) назву тимчасової спеціальної комісії; 2) мету, завдання і коло питань, для підготовки і попереднього розгляду яких утворюється тимчасова спеціальна комісія; 3) кількісний і персональний склад тимчасової спеціальної комісії, голову тимчасової спеціальної комісії та заступника голови; 4) термін діяльності тимчасової спеціальної комісії (на заздалегідь визначений час або на час виконання відповідної роботи); 5) термін звіту тимчасової спеціальної комісії про виконану роботу, який не перевищує шести місяців з дня її утворення; 6) заходи щодо кадрового, матеріально-технічного, інформаційного, організаційного забезпечення роботи тимчасової спеціальної комісії.

ТСК утворюється на визначений Верховною Радою України термін, який не може перевищувати одного року з дня її утворення. У визначений термін, але не пізніш як через шість місяців з дня її утворення, ТСК подає до Верховної Ради України звіт про виконану роботу, а також підготовлені народними депутатами України – членами цієї комісії відповідні проєкти актів Верховної Ради України та інші матеріали, які надаються народним депутатам України. Після обговорення результатів роботи ТСК у відповідних комітетах та на пленарному засіданні Верховна Рада України приймає рішення щодо завершення роботи такої комісії або доручає їй продовжити роботу і визначає для цього термін її діяльності.

Повноваження ТСК вважаються припиненими в разі: 1) прийняття Верховною Радою України закону, постанови або іншого акта, для підготовки якого створювалася ця тимчасова спеціальна комісія; 2) припинення повноважень Верховної Ради України, якою утворено цю тимчасову спеціальну комісію.

Відкликання законопроєкту

Законопроєкт про внесення змін до розділів I, III, XIII Конституції України вважається відкликаним за зверненням у паперовій формі ініціатора його подання до Верховної Ради України, якщо зазначений законопроєкт ще не включено до порядку денного сесії Верховної Ради України. Про відкликання законопроєкту оголошується на найближчому пленарному засіданні Верховної Ради України.

Законопроєкт, який включено до порядку денного сесії Верховної Ради України, але постанова про звернення Верховної Ради України щодо нього ще не направлена Верховною Радою України до КСУ, може бути відкликаний лише за згодою Верховної Ради України. Така згода надається шляхом прийняття рішення про виключення відповідного законопроєкту з порядку денного сесії Верховної Ради України.

Звернення про відкликання законопроєкту про внесення змін до розділів I, III, XIII Конституції України, поданого до Верховної Ради України народними депутатами України, повинно бути підписано не менш як двома третинами від конституційного складу Верховної Ради України.

Пропозиція, поправка до законопроєкту про внесення змін до Конституції України може бути відкликана за зверненням у паперовій формі ініціатора її подання до Верховної Ради України до моменту голосування Верховної Ради України щодо її прийняття. Звернення народних депутатів України про відкликання поданої ними пропозиції, поправки повинно бути підписано не менш як двома третинами від конституційного складу Верховної Ради України.

КСУ у своєму Рішенні від 1 листопада 2022 року № 2-р/2022 вказав, що приписи Регламенту Верховної Ради України не передбачають можливості відкликання законопроєкту про внесення змін до Конституції України після отримання висновку КСУ щодо відповідності цього законопроєкту вимогам

Правове регулювання

- ст. [156](#), [157](#), [158](#) Конституції України
- [ч. 4 ст. 95](#), [ч. 1–4 ст. 144](#) Регламенту Верховної Ради
- [Рішення Конституційного Суду України](#) від 1 листопада 2022 року № 2-р/2022

статей 157 і 158 Конституції України у зв'язку із закінченням строку повноважень Верховної Ради України відповідного скликання.

Відкликані законопроекти вважаються знятими з розгляду.

Відкладення прийняття рішення щодо включення законопроекту до порядку денного сесії

Відкладення прийняття рішення щодо включення законопроекту до порядку денного сесії – це процедурне рішення, прийняте на пленарному засіданні Верховної Ради України за результатами обговорення питання про включення законопроекту про внесення змін до Конституції України до порядку денного сесії Верховної Ради України та про порядок продовження роботи над ним. Відкладення прийняття рішення щодо включення законопроекту до порядку денного сесії дозволяє авторам законопроекту, головному та іншим профільним комітетам доопрацювати законопроект та подати доопрацьовану редакцію для повторного включення законопроекту до порядку денного сесії.

Правове регулювання

- [п. 3 ч. 5 ст. 146](#) Регламенту Верховної Ради

Відкладення звернення до КСУ

Відкладення звернення до КСУ – це процедурне рішення, прийняте на пленарному засіданні Верховної Ради України за результатами обговорення питання про включення законопроекту про внесення змін до Конституції України до порядку денного сесії Верховної Ради України та про порядок продовження роботи над ним.

Верховна Рада України, приймаючи рішення про включення законопроекту (одного з альтернативних), обох пов'язаних законопроектів до порядку денного сесії, передбачених пунктом 1 частини п'ятої статті 146 Регламенту Верховної Ради, вирішує, зокрема, питання про відкладення прийняття постанови про звернення до КСУ щодо законопроекту до настання певних обставин чи здійснення певних дій.

Правове регулювання

- [п. 1 ч. 5](#), [п. 4 ч. 7 ст. 146](#)
Регламенту Верховної Ради

Проведення експертизи, наукового пошуку чи дослідження

Проведення експертизи, наукового пошуку чи дослідження здійснюється за процедурним рішенням, прийнятим на пленарному засіданні Верховної Ради України за результатами обговорення питання про включення законопроекту про внесення змін до Конституції України до порядку денного сесії Верховної Ради України та про порядок продовження роботи над ним.

Верховна Рада України, приймаючи рішення про включення законопроекту (одного з альтернативних), обох пов'язаних законопроектів до порядку денного сесії, передбачених пунктом 1 частини п'ятої статті 146 Регламенту Верховної Ради, вирішує, зокрема, питання про направлення законопроекту на наукову, юридичну чи іншу експертизу, проведення наукового пошуку чи дослідження у строк до прийняття Верховною Радою України постанови про звернення до КСУ щодо законопроекту.

Експертні висновки щодо законопроекту повинні бути подані суб'єктами проведення експертизи, наукового пошуку чи дослідження до Верховної Ради України не пізніше 14 днів з дня надходження такого звернення від посадових осіб та органів Верховної Ради України. Підготовлені за результатами експертизи висновки направляються головному комітету для врахування при розгляді законопроекту та прийняття рішення стосовно подальшої роботи над ним.

Правове регулювання

- ст. [103](#), [п. 1 ч. 5](#), [п. 3 ч. 7 ст. 146](#)
Регламенту Верховної Ради

Всенародне обговорення

Всенародне обговорення проводиться за процедурним рішенням, прийнятим на пленарному засіданні Верховної Ради України за результатами обговорення питання про включення законопроекту про внесення змін до Конституції України до порядку денного сесії Верховної Ради України та про порядок продовження роботи над ним.

Верховна Рада України, приймаючи рішення про включення законопроекту (одного з альтернативних), обох пов'язаних законопроектів до порядку денного сесії, передбачених пунктом 1 частини п'ятої статті 146 Регламенту Верховної Ради, вирішує, зокрема, питання про опублікування законопроекту для всенародного обговорення у строк до прийняття постанови про звернення до КСУ щодо законопроекту.

Рішення щодо всенародного обговорення законопроекту передбачає: обов'язкове опублікування законопроекту в офіційному друкованому виданні з зазначенням всіх розробників законопроекту (чи його структурних частин), а також ініціаторів його подання до Верховної Ради України; узагальнення пропозицій і зауважень, що надійшли в ході всенародного обговорення законопроекту, які головний комітет остаточно опрацьовує і доповідає про них Верховній Раді України (під час обговорення на пленарному засіданні Верховної Ради України питання про прийняття постанови про звернення Верховної Ради України до КСУ).

У разі якщо рішення про опублікування законопроекту для всенародного обговорення не прийнято, законопроект підлягає опублікуванню в офіційних друкованих виданнях з метою доведення до відома громадськості і може бути опублікований в інших друкованих виданнях та онлайн-медіа.

Правове регулювання

- [п. 1 ч. 5](#), [п. 2 ч. 7](#), [ч. 8 ст. 146](#),
[ч. 2 ст. 147](#) Регламенту
Верховної Ради

Підготовка питання про звернення до КСУ

Розглядаючи питання про включення законопроекту (одного з альтернативних), обох пов'язаних законопроектів до порядку денного сесії Верховної Ради України, Верховна Рада України ухвалює рішення, зокрема, про підготовку питання про прийняття Верховною Радою України постанови про звернення Верховної Ради України до КСУ щодо законопроекту про внесення змін до Конституції України.

Головний комітет та інші комітети, яким була доручена подальша робота над законопроектом про внесення змін до Конституції України, готують відповідні висновки для розгляду Верховною Радою України питання про прийняття постанови про звернення Верховної Ради України до КСУ, зазначеної у статті 148 Регламенту Верховної Ради. Одночасно готується на перше читання законопроект, яким передбачається виділення коштів з Державного бюджету України для проведення всеукраїнського референдуму, якщо законопроект про внесення змін до Конституції України поданий відповідно до частини першої статті 156 Конституції України. Такі документи надаються народним депутатам України не пізніше як за 10 днів до дня їх розгляду Верховною Радою України.

Якщо законопроект про внесення змін до Конституції України поданий відповідно до частини першої статті 156 Конституції України, то одночасно обговорюються проект постанови про звернення Верховної Ради України до КСУ та в першому читанні законопроект, яким передбачається виділення коштів з Державного бюджету України на проведення всеукраїнського референдуму. Пов'язані законопроекти, які передбачають комплексне внесення змін до різних розділів Конституції України, обговорюються на пленарному засіданні Верховної Ради України одночасно, і рішення про їх одночасне направлення за одним зверненням Верховної Ради України до КСУ для надання КСУ відповідного висновку оформляється однією постановою Верховної Ради України.

Правове регулювання

- ст. [157](#), [158](#), [159](#) Конституції України
- [п. 6 ч. 1 ст. 7](#), [п. 4 ч. 1 ст. 53](#) Закону України «Про Конституційний Суд України»
- [ч. 7 ст. 146](#), [ч. 3, 4, 5, 7, 8 ст. 147](#) Регламенту Верховної Ради

Звернення до КСУ

Законопроект про внесення змін до Конституції України розглядається Верховною Радою України за наявності висновку КСУ щодо відповідності законопроекту вимогам статей 157 і 158 Конституції України.

Звернення Верховної Ради України до КСУ про надання висновку КСУ щодо відповідності законопроекту про внесення змін до Конституції України вимогам статей 157 і 158 Конституції України приймається у формі постанови Верховної Ради України. Постанова про звернення Верховної Ради України до КСУ повинна містити положення про:

1) звернення Верховної Ради України до КСУ про надання КСУ висновку щодо відповідності включеного до порядку денного сесії Верховної Ради України конкретно означеного законопроекту (або обох пов'язаних законопроектів) про внесення змін до Конституції України (із вказівкою реєстраційних реквізитів та ініціатора подання законопроекту до Верховної Ради України) вимогам статей 157 і 158 Конституції України;

2) направлення цієї постанови до КСУ (законопроект додається);

3) дату набрання чинності цією постановою.

До звернення Верховної Ради України до КСУ надається текст зареєстрованого законопроекту про внесення змін до Конституції України.

Одночасно із зверненням Верховної Ради України до КСУ направляються:

1) копія зареєстрованого звернення до Верховної Ради України ініціатора подання до Верховної Ради України законопроекту про внесення змін до Конституції України (підписи народних депутатів України посвідчуються);

2) пояснювальна записка, подана разом із законопроектом ініціатором подання до Верховної Ради України законопроекту про внесення змін до Конституції України;

Правове регулювання

- ст. [157](#), [158](#), [159](#) Конституції України
- [п. 6 ч. 1 ст. 7](#), [п. 6 ч. 2 ст. 35](#), [п. 4 ч. 1 ст. 53](#), [п. 1 ч. 3 ст. 75](#), [п. 4 ч. 1 ст. 85](#), [пп. «г» п. 4 ч. 1 ст. 90](#) Закону України «Про Конституційний Суд України»
- [п. 2 ч. 5 ст. 146](#), [ч. 2, 6, 7 ст. 147](#), [ст. 148](#) Регламенту Верховної Ради
- [Рішення Конституційного Суду України](#) від 9 червня 1998 року № 8-рп/98

3) текст постанови Верховної Ради України про включення законопроекту до порядку денного сесії Верховної Ради України, якщо вона прийнята окремо від постанови про звернення Верховної Ради України до КСУ;

4) висновки комітетів, документи та інші матеріали, які надавалися народним депутатам України у зв'язку з розглядом Верховною Радою України питань про включення законопроекту до порядку денного сесії; прийняття постанови про звернення Верховної Ради України до КСУ; прийняття пропозицій, поправок до законопроекту перед повторним направленням його із зверненням Верховної Ради України до КСУ;

5) стенограми пленарних засідань, на яких розглядалися питання, зазначені в пункті 4.

Щодо пов'язаних законопроектів Верховна Рада України приймає одну постанову про звернення до КСУ. Звернення Верховної Ради України разом з матеріалами, зазначеними вище, невідкладно направляються Головою Верховної Ради України до КСУ, про що головуєчий на найближчому пленарному засіданні Верховної Ради України робить повідомлення.

За результатами обговорення питання про включення законопроекту про внесення змін до Конституції України до порядку денного сесії Верховної Ради України та про порядок продовження роботи над ним Верховна Рада України може прийняти рішення про включення законопроекту (одного з альтернативних), обох пов'язаних законопроектів до порядку денного сесії Верховної Рад України та одночасне звернення до КСУ про надання КСУ висновку щодо відповідності законопроекту (обох пов'язаних законопроектів) вимогам статей 157 і 158 Конституції України.

У разі якщо законопроект про внесення змін до Конституції України розглядався Верховною Радою України і не був прийнятий та повторно поданий у незмінній редакції до Верховної Ради України не раніше ніж через рік з дня прийняття рішення щодо цього законопроекту, він підлягає направленню до КСУ

для отримання висновку щодо його відповідності вимогам статей 157 і 158 Конституції України, навіть якщо щодо нього є раніше наданий позитивний висновок КСУ про відповідність законопроекту вимогам статей 157 і 158 Конституції України.

У разі якщо постанову про звернення Верховної Ради України до КСУ не прийнято і законопроект не виключено шляхом голосування з порядку денного сесії, Верховна Рада України вирішує питання про зміст і строки подальшої роботи над законопроектом. Якщо Верховна Рада України не прийняла постанову про звернення Верховної Ради України до КСУ і не визначила зміст та строки подальшої роботи над законопроектом, він вважається таким, що знятий з розгляду.

Після прийняття постанови про звернення Верховної Ради України до КСУ стосовно законопроекту про внесення змін до Конституції України, поданого відповідно до частини першої статті 156 Конституції України, проводиться голосування щодо прийняття в першому читанні законопроекту, яким передбачається виділення коштів з Державного бюджету України на проведення всеукраїнського референдуму щодо змін до Конституції України.

Відкликання звернення до КСУ

За зверненням у паперовій формі ініціатора подання до Верховної Ради України законопроекту про внесення змін до Конституції України або за вмотивованою пропозицією у паперовій формі народного депутата України Верховна Рада України може відкликати із КСУ своє звернення про надання висновку Конституційним Судом України щодо відповідності законопроекту про внесення змін до Конституції України вимогам статей 157 і 158 Конституції України у будь-який час до початку розгляду на пленарному засіданні КСУ.

Постанову про відкликання свого звернення Верховна Рада України приймає більшістю голосів народних депутатів України від її конституційного складу без окремого включення питання про її розгляд до порядку денного сесії Верховної Ради України. Щодо конкретного законопроекту це питання у Верховній Раді України може порушуватися лише один раз.

Ухвалу про закриття конституційного провадження у справі за конституційним зверненням, стосовно якого подано заяву про відкликання, постановляє Велика палата Конституційного Суду України на пленарному засіданні.

У разі отримання Верховною Радою України ухвали КСУ про припинення конституційного провадження у зв'язку з відкликанням Верховною Радою України свого звернення до КСУ відповідний законопроект про внесення змін до Конституції України вважається знятим з розгляду (без додаткового голосування щодо цього питання), про що головуєчий на найближчому пленарному засіданні Верховної Ради України робить повідомлення.

Правове регулювання

- ст. [156](#), [157](#), [158](#), [159](#) Конституції України
- [ч 5, 6 ст. 144](#), ст. [148](#) Регламенту Верховної Ради
- [ч. 1, 2 ст. 53](#), [ч. 1, п. 1 ч. 2 ст. 63](#) Закону України «Про Конституційний Суд України»

Отримання висновку КСУ

Отриманий Верховною Радою України висновок КСУ щодо відповідності законопроекту про внесення змін до Конституції України вимогам статей 157 і 158 Конституції України невідкладно надається народним депутатам України, направляється Президентові України, про його отримання головуючий на найближчому пленарному засіданні Верховної Ради України робить повідомлення.

Висновок КСУ щодо законопроекту про внесення змін до Конституції України є обов'язковим для розгляду Верховною Радою України.

Якщо у висновку КСУ законопроект визнаний у цілому таким, що відповідає вимогам статей 157 і 158 Конституції України, і щодо його положень КСУ не висловив застережень, то розгляд питання про прийняття законопроекту (частина перша статті 156 Конституції України) включається до порядку денного пленарного засідання Верховної Ради України не раніше ніж через сім днів після надання народним депутатам України відповідного висновку головного комітету або в інший визначений Верховною Радою України строк. Головний комітет та інші комітети, яким була доручена подальша робота над законопроектом, готують висновки щодо законопроекту.

Правове регулювання

- ст. [156](#), [157](#), [158](#), [159](#) Конституції України
- ст. [85](#), [90](#) Закону України «Про Конституційний Суд України»
- [ч 9, 10, 11 ст. 147](#), ст. [148](#) Регламенту Верховної Ради

Верховна Рада України визначає подальшу роботу над законопроектом

Якщо у висновку КСУ законопроект про внесення змін до Конституції України в цілому або його окремі положення визнано такими, що не відповідають вимогам статей 157 і 158 Конституції України, а також у разі якщо у висновку КСУ є застереження до положень такого законопроекту, Верховна Рада України вирішує питання про подальшу роботу над законопроектом і визначає:

- 1) строк подання відповідними суб'єктами, зазначеними в частині другій статті 142 Регламенту Верховної Ради, пропозицій, поправок до законопроекту;
- 2) строк опрацювання пропозицій, поправок до законопроекту головним та іншими визначеними комітетами;
- 3) строк надання відповідних документів народним депутатам України;
- 4) дату розгляду питання про розгляд пропозицій, поправок до законопроекту про внесення змін до Конституції України.

Підготовка законопроекту про внесення змін до Конституції України для прийняття до нього пропозицій, поправок здійснюється в порядку підготовки законопроектів до другого читання, передбаченому розділом IV Регламенту Верховної Ради. При цьому в порівняльній таблиці законопроекту розміщується текст визначеного Верховною Радою України законопроекту про внесення змін до Конституції України, щодо якого Конституційним Судом України надано відповідний висновок (пункт 1 частини першої статті 118 Регламенту Верховної Ради), а щодо ініціатора внесеної народними депутатами України пропозиції, поправки вказується чисельність народних депутатів України, що її подали, та зазначаються прізвища народних депутатів України, уповноважених представляти пропозиції, поправки (не більше трьох осіб).

КСУ у Рішенні від 9 червня 1998 року № 8 рп/98 у справі за конституційним поданням Президента України щодо офіційного тлумачення положень частини другої статті 158 та статті 159 Конституції України (щодо внесення змін до

Правове регулювання

- ст. [157](#), [158](#), [159](#) Конституції України
- [п. 1 ч. 1 ст. 118](#), [ч. 2 ст. 142](#), [ч. 1, 2 ст. 150](#) Регламенту Верховної Ради
- [Рішення Конституційного Суду України](#) від 9 червня 1998 року № 8-рп/98

Конституції України) вказав, що у разі внесення в процесі розгляду у Верховній Раді України поправок до законопроекту він приймається Верховною Радою України за умови наявності висновку КСУ про те, що законопроект з внесеними до нього поправками відповідає вимогам статей 157 і 158 Конституції України.

Внесення і розгляд головним комітетом/ТСК пропозицій та поправок

Якщо у висновку КСУ законопроект про внесення змін до Конституції України в цілому або його окремі положення визнано такими, що не відповідають вимогам статей 157 і 158 Конституції України, а також у разі якщо у висновку КСУ є застереження до положень такого законопроекту, Верховна Рада України вирішує питання про подальшу роботу над законопроектом і визначає: строк подання відповідними суб'єктами, зазначеними в частині другій статті 142 Регламенту Верховної Ради, пропозицій, поправок до законопроекту; строк опрацювання пропозицій, поправок до законопроекту головним та іншими визначеними комітетами; строк надання відповідних документів народним депутатам України; дату розгляду питання про розгляд пропозицій, поправок до законопроекту про внесення змін до Конституції України.

Суб'єктами права подання до Верховної Ради України пропозицій, поправок до законопроектів про внесення змін до Конституції України є Президент України, а також народні депутати України у кількості не менш як дві третини від конституційного складу Верховної Ради України.

Підготовка законопроекту про внесення змін до Конституції України для прийняття до нього пропозицій, поправок здійснюється в порядку підготовки законопроектів до другого читання. При цьому в порівняльній таблиці законопроекту розміщується текст визначеного Верховною Радою України законопроекту про внесення змін до Конституції України, щодо якого КСУ надано відповідний висновок, а щодо ініціатора внесеної народними депутатами України пропозиції, поправки вказується чисельність народних депутатів України, що її подали, та зазначаються прізвища народних депутатів України, уповноважених представляти пропозиції, поправки (не більше трьох осіб).

Головний комітет та інші комітети, яким була доручена підготовка питання про розгляд пропозицій, поправок до законопроекту, готують щодо кожної пропозиції, поправки та остаточної редакції законопроекту, запропонованої головним

Правове регулювання

- ст. [154](#), [156](#), [157](#), [158](#), [159](#) Конституції України
- [п. 4 ч. 1 ст. 118](#), [ст. 142](#), [п. 1–7, 9–12, 14 ч. 2 ст. 145](#), [ст. 150](#) Регламенту Верховної Ради

комітетом відповідно до пункту 4 частини першої статті 118 Регламенту Верховної Ради, висновки з питань, зазначених у пунктах 1–7, 9–12, 14 частини другої статті 145 Регламенту Верховної Ради з урахуванням висновку КСУ щодо законопроекту про внесення змін до Конституції України. Зазначені висновки комітетів разом з підготовленою порівняльною таблицею законопроекту про внесення змін до Конституції України та іншими необхідними документами надаються народним депутатам України у строки, визначені Верховною Радою України.

Розгляд Верховною Радою України пропозицій і поправок

На пленарному засіданні Верховної Ради України обговорення кожної пропозиції, поправки до законопроекту про внесення змін до Конституції України здійснюється у повному обсязі й проводиться в порядку, передбаченому для обговорення законопроектів при розгляді в другому читанні.

Рішення про включення пропозиції, поправки до законопроекту про внесення змін до Конституції України приймається Верховною Радою України тією ж кількістю голосів народних депутатів України, якою згідно із частиною першою статті 156 Конституції України здійснюється прийняття законопроекту (не менш як двома третинами від конституційного складу Верховної Ради України).

Після закінчення голосування щодо прийняття пропозицій, поправок до законопроекту Верховна Рада України переходить до розгляду питання про прийняття постанови про звернення Верховної Ради України до КСУ про надання КСУ висновку щодо відповідності зміненої редакції законопроекту про внесення змін до Конституції України вимогам статей 157 і 158 Конституції України. Розгляд цього питання здійснюється у порядку, передбаченому для розгляду Верховною Радою України питання про включення законопроекту про внесення змін до Конституції України до порядку денного сесії Верховної Ради України та обговорення на пленарному засіданні Верховної Ради України питання про прийняття постанови про звернення Верховної Ради України до КСУ (відповідно, частини перша – третя статті 146, частини п'ята, шоста статті 147 Регламенту Верховної Ради).

У разі якщо Верховна Рада України не прийняла жодної пропозиції, поправки до законопроекту про внесення змін до Конституції України і законопроект не виключено шляхом голосування з порядку денного сесії, Верховна Рада України вирішує питання про зміст і строки подальшої роботи над законопроектом.

Правове регулювання

- ст. [154](#), [156](#), [157](#), [158](#), [159](#) Конституції України
- [ч. 3 ст. 119](#), [ст. 120](#), [ч. 1–3 ст. 146](#), [ч. 5, 6 ст. 147](#), [ст. 151](#) Регламенту Верховної Ради

Якщо Верховна Рада України не прийняла постанову про звернення Верховної Ради України до КСУ і не визначила зміст та строки подальшої роботи над законопроектом, він вважається таким, що знятий з розгляду.

Підготовка законопроекту до прийняття

Підготовка законопроекту про внесення змін до Конституції України до прийняття здійснюється лише після включення відповідного законопроекту до порядку денного сесії Верховної Ради України.

Верховна Рада України може розглянути питання і прийняти рішення про прийняття законопроекту відповідно до частини першої статті 156 Конституції України за умови, що такий законопроект за висновком КСУ відповідає вимогам статей 157, 158 Конституції України і щодо його положень КСУ не висловив застережень.

Якщо у висновку КСУ законопроект визнаний у цілому таким, що відповідає вимогам статей 157 і 158 Конституції України, і щодо його положень КСУ не висловив застережень, то розгляд питання про прийняття законопроекту включається до порядку денного пленарного засідання Верховної Ради України не раніше ніж через сім днів після надання народним депутатам України відповідного висновку головного комітету або в інший визначений Верховною Радою України строк.

Головний комітет та інші комітети, яким була доручена подальша робота над законопроектом, готують висновки щодо законопроекту.

Якщо у висновку КСУ законопроект про внесення змін до Конституції України в цілому або його окремі положення визнано такими, що не відповідають вимогам статей 157 і 158 Конституції України, а також у разі якщо у висновку КСУ є застереження до положень такого законопроекту, Верховна Рада України вирішує питання про подальшу роботу над законопроектом і визначає:

- строк подання Президентом України, а також не менш як двома третинами народних депутатів України від конституційного складу Верховної Ради України пропозицій, поправок до законопроекту;

Правове регулювання

- ст. [156](#), [157](#), [158](#), [159](#) Конституції України
- [ч. 1, 11 ст. 147](#), [ч. 4, 5 ст. 149](#) Регламенту Верховної Ради

- строк опрацювання пропозицій, поправок до законопроєкту головним та іншими визначеними комітетами;
- строк надання відповідних документів народним депутатам України;
- дату розгляду питання про розгляд пропозицій, поправок до законопроєкту про внесення змін до Конституції України.

Якщо у разі припинення повноважень Верховної Ради України нею не розглянуто питання про прийняття відповідно до частини першої статті 156 Конституції України законопроєкту про внесення змін до Конституції України, щодо якого є не розглянутий Верховною Радою України висновок КСУ, питання про розгляд зазначеного законопроєкту включається до порядку денного першої сесії новообраної Верховної Ради України без голосування.

Прийняття законопроекту

Законопроект про внесення змін до розділу I «Загальні засади», розділу III «Вибори. Референдум» і розділу XIII «Внесення змін до Конституції України» приймається не менш як двома третинами від конституційного складу Верховної Ради України.

Обговорення на пленарному засіданні Верховної Ради України питань про прийняття законопроекту про внесення змін до Конституції України проводиться в порядку, передбаченому статтею 30 Регламенту Верховної Ради з наданням слова Президенту України або уповноваженій ним особі у разі присутності їх на пленарному засіданні. Не допускається внесення і обговорення пропозицій, поправок до законопроекту про внесення змін до Конституції України, а також постановка питань про відкладення розгляду законопроекту, за винятком тих питань, які спрямовані на узгоджене в часі прийняття пов'язаних законопроектів про внесення змін до Конституції України.

Після обговорення законопроекту про внесення змін до Конституції України на голосування ставиться питання про його прийняття в цілому. Законопроект, який не отримав необхідної кількості голосів народних депутатів України на підтримку, вважається не прийнятим. Не прийнятий Верховною Радою України законопроект про внесення змін до Конституції України вважається знятим з розгляду. Після прийняття Верховною Радою України законопроекту, поданого відповідно до частини першої статті 156 Конституції України, проводиться голосування щодо прийняття постатейно та в цілому раніше прийнятого у першому читанні законопроекту, яким передбачається виділення коштів із Державного бюджету України на проведення всеукраїнського референдуму щодо змін до Конституції України.

Прийнятий Верховною Радою України відповідно до частини першої статті 156 Конституції України законопроект про внесення змін до Конституції України із зазначенням дати його прийняття та інших реквізитів підписується Головою

Правове регулювання

- ст. [156](#), [157](#), [158](#), [159](#) Конституції України
- [ч. 7, 8, 9, 10, 12, 13 ст. 149](#) Регламенту Верховної Ради

Верховної Ради України та разом із прийнятим Верховною Радою України і підписаним Головою Верховної Ради України законом, яким передбачається виділення коштів із Державного бюджету України на проведення всеукраїнського референдуму щодо змін до Конституції України, невідкладно направляється Президентові України для призначення всеукраїнського референдуму щодо змін до Конституції України, а також, відповідно, підписання і оприлюднення закону, яким передбачається виділення коштів з Державного бюджету України на проведення всеукраїнського референдуму щодо змін до Конституції України.

Попереднє схвалення і прийняття пов'язаних законопроектів про внесення змін до Конституції України, зазначених у частині шостій статті 143 Регламенту Верховної Ради, здійснюється у такий спосіб, щоб обидва прийняті відповідно до статті 155 та частини першої статті 156 Конституції України законопроекти разом з прийнятим законом, яким передбачається виділення коштів з Державного бюджету України на проведення всеукраїнського референдуму щодо змін до Конституції України, були одночасно направлені Президентові України, відповідно, для підписання та призначення всеукраїнського референдуму щодо змін до Конституції України. Прийняття обох пов'язаних законопроектів здійснюється одним голосуванням.

Підписання Закону

Голова Верховної Ради України на виконання повноважень, визначених Конституцією України, підписує акти, прийняті Верховною Радою України, чим засвідчує відповідність їх змісту прийнятим рішенням.

Після прийняття Верховною Радою України законопроекту, поданого відповідно до частини першої статті 156 Конституції України, проводиться голосування щодо прийняття постанови та в цілому раніше прийнятого у першому читанні законопроекту, яким передбачається виділення коштів із Державного бюджету України на проведення всеукраїнського референдуму щодо змін до Конституції України.

Прийнятий Верховною Радою України відповідно до частини першої статті 156 Конституції України законопроект про внесення змін до Конституції України із зазначенням дати його прийняття та інших реквізитів підписується Головою Верховної Ради України та разом із прийнятим Верховною Радою України і підписаним Головою Верховної Ради України законом, яким передбачається виділення коштів із Державного бюджету України на проведення всеукраїнського референдуму щодо змін до Конституції України, невідкладно направляється Президенту України для призначення всеукраїнського референдуму щодо змін до Конституції України, а також, відповідно, підписання і оприлюднення закону, яким передбачається виділення коштів з Державного бюджету України на проведення всеукраїнського референдуму щодо змін до Конституції України.

Регламент Верховної Ради передбачає, що у разі прийняття пов'язаних законопроектів про внесення змін до Конституції України, вони мають бути одночасно направлені Президенту України разом з прийнятим законом, яким передбачається виділення коштів з Державного бюджету України на проведення всеукраїнського референдуму щодо змін до Конституції України, для підписання та призначення всеукраїнського референдуму щодо змін до Конституції України.

Правове регулювання

- [ч. 1, 2, 5 ст. 94](#), [п. 29, 30 ч. 1 ст. 106](#), [ст. 156, 157, 158, 159](#) Конституції України
- [п. 3 ч. 1 ст. 78](#), [ч. 10, 12, 13 ст. 149](#) Регламенту Верховної Ради

Всеукраїнський референдум

Законопроект, прийнятий не менш як двома третинами від конституційного складу Верховної Ради України та підписаний Головою Верховної Ради України, невідкладно направляється Президентові України, який призначає своїм указом всеукраїнський референдум для затвердження цього закону. Такий указ Глава держави видає не пізніш як на п'ятнадцятий день після отримання закону.

В указі Президента України про призначення всеукраїнського референдуму визначається дата проведення всеукраїнського референдуму, якою є остання неділя шістдесятиденного строку з дня опублікування указу, та сформульоване питання, що виноситься на всеукраїнський референдум. Таке питання повинно мати форму питального речення стосовно затвердження закону. Невід'ємною частиною питання є відповідний закон.

Всеукраїнський референдум вважається таким, що відбувся, якщо участь у голосуванні на референдумі взяли не менш як 50 відсотків виборців, включених до Державного реєстру виборців. Закон вважається затвердженим всеукраїнським референдумом, якщо за це проголосували більше половини виборців, які взяли участь у голосуванні.

У разі якщо кількість виборців, які взяли участь у голосуванні на всеукраїнському референдумі, менша за 50 відсотків виборців, або якщо за відповідне питання, винесене на всеукраїнський референдум, який відбувся, проголосувало менше половини виборців, які взяли участь у голосуванні, Центральна виборча комісія приймає рішення про визнання закону, який передбачає внесення змін до розділів I, III, XIII Конституції України, не затвердженим.

Правове регулювання

- [п. 6 ч. 1 ст. 106, ч. 1 ст. 156](#) Конституції України
- [ч. 4 ст. 146, ч. 13 ст. 149](#) Регламенту Верховної Ради
- [п. 1 ч. 1 ст. 3, ст. 17, ч. 1, 4 ст. 19, ст. 26, ч. 6, 7, 8 ст. 117](#) Закону України «Про всеукраїнський референдум»

Офіційне опублікування і набрання чинності

Центральна виборча комісія на своєму засіданні не пізніш як на десятий день з дня голосування встановлює результати всеукраїнського референдуму та складає відповідний протокол. Центральна виборча комісія не пізніш як на п'ятий день з дня встановлення результатів всеукраїнського референдуму офіційно оголошує результати всеукраїнського референдуму на своєму засіданні та своє рішення, якщо дії Центральної виборчої комісії щодо складання протоколу про результати всеукраїнського референдуму не оскаржені до суду в порядку, встановленому Кодексом адміністративного судочинства України.

Затверджений на всеукраїнському референдумі закон протягом п'яти днів після офіційного оголошення Центральною виборчою комісією результатів всеукраїнського референдуму офіційно оприлюднюється в порядку, встановленому Конституцією України та Регламентом Верховної Ради.

Закон, затверджений на всеукраїнському референдумі, датується днем проведення всеукраїнського референдуму із зазначенням про його затвердження всеукраїнським референдумом.

Затверджений на всеукраїнському референдумі закон України, що передбачає внесення змін до розділів I, III, XIII Конституції України, набирає чинності через десять днів з дня його офіційного оприлюднення, якщо інше не передбачено самим законом, але не раніше дня його офіційного опублікування.

Правове регулювання

- [п. 6 ч. 1 ст. 106](#), [ч. 1 ст. 156](#) Конституції України
- [ч. 4 ст. 146](#), [ч. 13 ст. 149](#) Регламенту Верховної Ради
- [п. 1 ч. 1 ст. 3](#), [ст. 17](#), [ч. 1, 4 ст. 19](#), [ст. 26](#), [ч. 6, 7 ст. 117](#), [ст. 118](#), [119](#), [120](#) Закону України «Про всеукраїнський референдум»
- [Рішення Конституційного Суду України](#) від 3 жовтня 1997 року № 4-зп

*Дослідницька служба
Верховної Ради України*

** Цей документ підготовлений Дослідницькою службою Верховної Ради України як довідковий інформаційно-аналітичний матеріал. Інформація та позиції, викладені в документі, не є офіційною позицією Верховної Ради України, її органів або посадових осіб. Цей документ може бути цитований, відтворений та перекладений для некомерційних цілей за умови відповідного посилання на джерело.*